Risskov i Hjertet

Udgivet i anledning af Grundejerforeningen Vejlby Feds 100-års jubilæum

Titel: Risskov i Hjertet
1. oplag: 2.500 eksemplarer
© Grundejerforeningen Vejlby Fed og forfatterne, 2019
Udgiver: Grundejerforeningen Vejlby Fed
Fotos: Anders Bach, hvis ikke andet er angivet
Forfattere: Sv. Å Madsen, Henrik Fode, Jesper Bo Jensen
Layout: Øjvind Serup, GVF
Tryk: Lasertryk, Aarhus
ISBN-numme: ISBN: 978-87-970033-3-6

Grundejerforeningen Vejlby Fed fylder 100 år

Et stort tillykke til GVF med fødselsdagen! Og en stor tak til alle de borgere på Fedet, der gennem mere end 100 år har holdt liv i foreningen.

Bestyrelsen i 100-året har besluttet at fejre begivenheden med denne bog, som vi håber vil blive godt modtaget.
Bogen omdeles til GVFs medlemmer og vil også blive solgt.

Bogen har et forord af vores lokale forfatter Svend Åge Madsen, samt en historisk redegørelse for starten på grundejerforeningen og udviklingen op til i dag. GVFs bestyrelse har talt med en række Risskovborgere, og bedt dem fortælle om *deres* Risskov, og hvorfor de har "Risskov i hjertet".
Og endelig har vi et kig i krystalkuglen: hvad sker der med et område tæt på en større by, der udvider sig kraftigt, og hvad betyder klimakrisen for et lavtliggende område som Fedet?
En række billeder fortæller historier om Risskov og Fedet sommer og vinter.

Grundejerforeningen Vejlby Fed har i år knap 1500 medlemmer og er en af danmarks største og ældste grundejerforeninger. Vi forsøger at holde fast i tanken om landsbyen og et godt naboskab med bl.a. en "Sysselmesse", hvor lokale viser deres kunst og hobby, med forfatteraftner og vandreture om Egå Engsø.

GVF hjælper den enkelte, når naboen bygger for højt, Grenåvej støjer for meget eller hvis kommunen er urimelig.
To gange om året udsendes "GVF-Avisen" med artikler af lokal interesse, og de senere år har vi hvert efterår udgivet "Historier fra Risskov" med lokalhistoriske nedslag, ligesom vi har ophængt og vedligeholder 3 hjertestartere.

Den nuværende bestyrelse håber, der vil være aktive borgere, der vil tage GVF med til de næste 100 år.

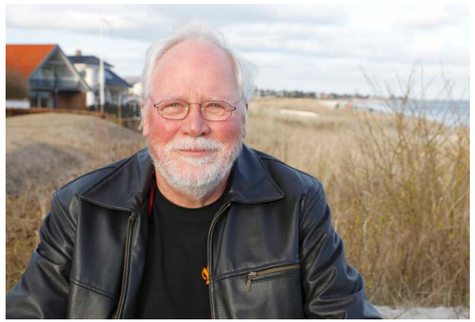

Øjvind Serup, formand i jubilæumsåret

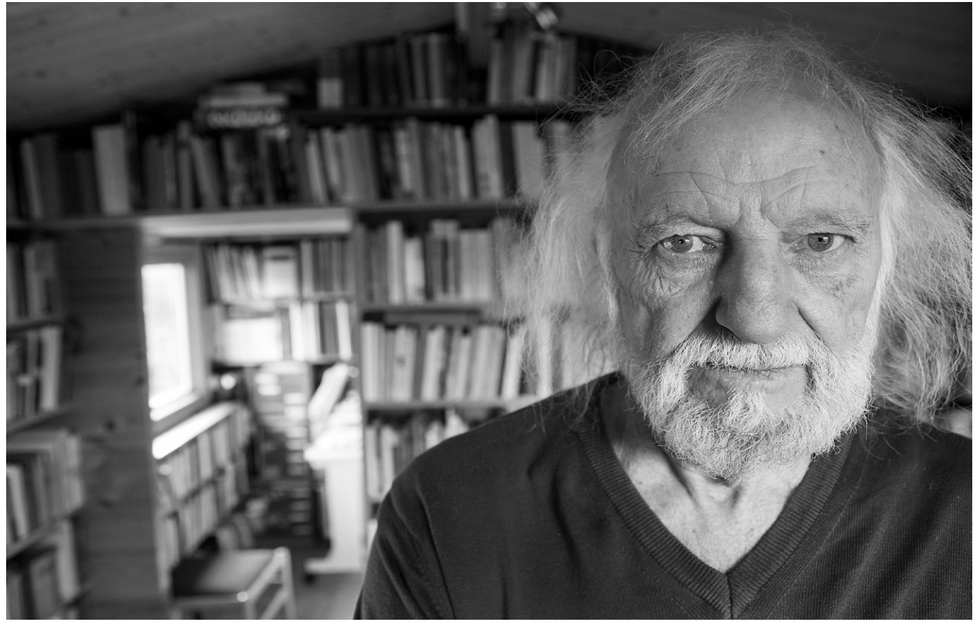

Forord: Svend Åge Madsen

Livet i Risskov - og døden

Lige før anden verdenskrig blev jeg født inde i Aarhus, omtrent midt imellem Ceres og Den gamle By. Nær åen men langt fra havet.
Da vi drenge fra gaden blev store nok cyklede vi til stranden så snart det var vejr til det, og det var det stort set hver dag. Dengang. I hvert fald om sommeren. Det var en selvfølge at det skulle være ud til Bellevue. Med en bog, en bold eller et brætspil (skak) på bagagebæreren.

At man kunne bo derude faldt mig aldrig ind.

Dengang boede jeg på et loftsværelse på ca. 8 kvadratmeter med et vindue lidt større end en A4-side hvorfra man kun kunne kigge op i himlen. Jeg holdt meget af det sted. Så meget at jeg blev boende dér så længe at mine forældre flyttede hjemmefra. De forlod lejligheden der hørte sammen med mit værelse for at for at bosætte sig i en lejlighed nær Stjernepladsen. Men jeg blev boende. Det var mit sted.
Holdt af det, så meget at jeg, da jeg blev endnu større, inviterede Lise til at flytte ind hos mig. Men efterhånden - da havde jeg boet der et kvart århundrede - begyndte det at føles lidt trangt må jeg tilstå.

Vi havde fået barn og begyndte at se os om efter noget lidt større. Vi så på grunde hist og her i Aarhus-området uden at der var noget der rigtig kunne overgå loftsværelset på Skernvej. Indtil vi en dag stod på en tom grund på Vestre Strandallé med grusfortov og vejtræer. Hér var der en anden luft. En duft af hav. Dengang var vejen faktisk en næsten blind stump der gik fra Ndr. Strandvej op til banen, så gik den ikke længere. Ville man videre måtte man sno sig hen til Fortevej for at krydse jernbanesporet og komme op til den lange ende af alléen. Grunden vi stod på kostede tre-fire gange så meget som dem vi hidtil havde set på. (For nostalgikere: Hele 55.000 kr! - her passer den gode vending til fulde: Det var mange penge dengang. I 1967.) Vi havde ikke råd, så vi sagde Ja tak.

Det havde været dejligt at få en pige til at flytte ind i det lille værelse. Det var fantastisk at få børn. Men at få sit eget hus, i Risskov, det var nu noget ganske specielt. Alene at have et vindue der var adskilligt større end hundrede A4-ark. Og så med udsigt til en have og nabohuse, og det var jo også Risskovhuse - det var betydeligt større end at glo op i himlen.

Vi havde kun boet et par år derude - det var stadig så nyt at det hed 'derude' i mit hoved - det var sommer, jeg havde netop overstået en temmelig hektisk arbejdsperiode. Nu skulle der slappes af i massevis. Derfor lagde jeg mig ud på terrassen med

en stak kriminalromaner ved min side. Det var ikke så tit jeg tog mig tid til krimier. Men Lise læste en del af dem og slappede godt af med dem. Så kunne jeg vel også.
Jeg havde ikke nået at læse ret mange før jeg gik ind fra terrassen og fortalte at de kedede mig. 'Så lad os skrive én selv i stedet for,' sagde Lise. 'Jeg har en idé.'

Vores yndlingskrimi begyndte med en længselsfuld sætning: 'Jeg har aldrig set havet.' (Derfor 'låner' romanens unge pige en bil for at køre til havet. Det fører til mindst ét dødsfald og en masse spænding.)
Både Lise og jeg holdt af havet, eller rettere bugten. Vi søgte derned så snart vi havde mulighed for det. Så begyndelsessætningen i Damen i bilen med briller og gevær (Sebastien Japrisot) kunne vi ikke bruge. Men: 'Jeg har aldrig forestillet mig at skulle bo nær havet.' Mere klodset, men den passede.

> Gik jeg i stå, gik jeg tur. Selvfølgelig ned til vandet.

Det blev til historien om det mirakel Lise og jeg havde oplevet sammen. Om pigen der bor i et lille hummer med et minimalt loftsvindue på Skernvej, men lader sig friste da hun får mulighed for at 'låne' sin kusines hus med kæmpevinduer og vid horisont i Risskov. Så hun flytter derud for nogle dage. Hvilket medfører en del dramatik og mindst ét dødsfald.

På det område, dødsfald, havde jeg en smule erfaring.
Min arbejdstid dengang lå om natten med fast sengetid klokken fem om morgnen. Gik jeg i stå, gik jeg tur. Selvfølgelig ned til vandet. Traskede i vinternætter, slentrede i forårsdæmring, stod himmelfalden i sommermorgner, trodsede efterårsstorme langs stranden.

En efterårsnat, klokken kan vel have været fire, passerede jeg en have hvor en pæn midaldrende dame var i færd med at grave have. Et bed på én meter gange to, det vil sige godt og vel en kistes størrelse. I Risskov blander man sig ikke i andres forehavende, jeg fortsatte ned til stranden uden at hilse, hvorved jeg måske ville have jaget en skræk i livet på kvinden. Eller havde fået hende på nakken?
Røber heller ikke her præcis hvor det fandt sted.
Men oplevelsen bredte sig til vores krimi. Sammen slog Lise og jeg en yngre kvinde ihjel, ejeren af det hus som vores pige 'låner'. Hvorefter vi begravede hende nede i rosendiget nær Bellevue. Jeg husker stadig sliddet med at beskrive det tætte net af rødder, som gjorde det svært at komme dybt nok ned.
Går min tur ned til Bellevue - det gør den uvægerlig, det er jo kendt at man er tilbøjelig til at vende tilbage til åstedet, ad stien ned langs hallen der altid blev kaldt Lises travesti - kan jeg selv

Havfruen er fotograferet af
Sv. Å. Madsens klassekammerat Erik Weibel, Risskov

efter de mange år ikke lade være med at kaste et blik hen til det sted hvor vi begravede kvinden. Det er ikke sunket iøjnefaldende sammen. Liget er aldrig blevet fundet.

Blodet på mine hænder blev nok ikke den bedste bog jeg har skrevet, men måske den bedste Lise har skrevet - tillod jeg mig undertiden at antyde når hun skulle sættes på plads. Men gennem hovedpersonen forsøger bogen at favne vores betagelse over at være kommet til Risskov. Som forfattere kaldte vi os for øvrigt Marianne Kainsdatter, som pæn Risskov-borger kan man ikke lægge navn til en blodig mordgåde.
Som nævnt var det i begyndelsen de store vidder der betog os. Selvfølgelig havet - det har jeg vist nævnt. Men også skoven der skærmer os fra byens larm og kævl. Og vejen man cykler gennem skoven når man har ærinde på Trøjborg eller universitetsområdet. Frem for alt den enestående cykelsti med skov på den ene hånd, hav på den anden, der fører én ind til den larmende by.
Men ikke kun skov og hav. Også den modsatte vej, hvor man når til åbent land så snart man nærmer sig gammel Egå. Afvekslende.

Jeg er jo stadig en ydmyg tilflytter, selv om jeg nu har boet i det samme hus i mere end et halvt århundrede. Men ustandselig finder jeg nyt på cykelture og spadsereture i området, stort og småt.

Planlægger at blive boende her så længe jeg kan holde fast på en blyant. Der skal meget stærke kræfter til hvis jeg skal hales et andet sted hen for at dø.
Men efterhånden vendte synsvinklen. Det var ikke længere især det storslåede der var vigtigt, men snarere det nære rum.
Engang havde vi besøg af digteren Thorkild Bjørnvig. (Det var ikke fordi vi rendte hinanden på dørene, men vi var begge inviterede til at optræde ved en litteraturfestival i Cheltenham, England den sommer. Derfor var det naturligt at vi lige stak hovederne sammen.)

Det viste sig at Bjørnvig i sin ungdom havde boet på Vestre Strandallé, faktisk lige over for det hus hvori vi bor, skønt det endnu ikke var bygget i hans tid. Eller i hvert fald næsten lige overfor. For i hans tid, det var kort efter besættelsen, lå der en række ens bungalower, i en af dem boede den unge Thorkild. Hvis jeg husker rigtigt var det i et kældeværelse. Men han blev dybt skuffet over ikke at kunne identificere den rigtige, for i mellemtiden var alle husene åbenbart blevet for små, hvorfor ejerne havde udvidet dem på hver sin måde, den ene med sidebygning, den anden med kvist, baghus eller overetage. Til sin store skuffelse kunne han ikke afgøre i hvilken han havde siddet og skrevet sine længselsfulde debutdigte til Stjærnen bag Gavlen, som hans første udgivelse kom til at hedde.
Til gengæld var jeg ikke i tvivl om at den gavl der havde sat drømmene i gang, stammede fra vores hus, selv om det altså endnu ikke var bygget på det tidspunkt. Derfor planlagde jeg at vende perspektivet fra det fjerne til det nære og skrive en bog: Gavlen foran stjernen.
For det vigtigste var jo det stille hverdagsliv. Det daglige arbejde oppe i gavlværelset, de nære møder med naboer, gode venner der bor i nærheden, almindelige folk man møder på vejen og nikker venligt til, eventuelt vedhæftet et lille smil.
For dét er for mig det vigtige ved at leve og bo i Risskov: Den fredelige omgang med hinanden. De tilfældige hyggelige møder. Snak over hækken. Fra den lange tid vi har boet her husker jeg kun to små kontroverser med naboer.

Dengang vi lige havde købt grunden, som vi ikke havde råd til, lå der nogle frønnede brædder fra det sommerhus der før havde stået der. Dem skilte vi os af med ved at tænde et pænt stort bål. En ældre dame der boede skråt overfor, måske i det der før havde været Bjørnvigs bolig, kom over: 'Man må jo egentlig ikke have bål ... Men når I nu er i gang, har jeg en gammel sofa ...'

En god Risskov mentalitet: Orden skal der være, men på den anden side skal vi jo alle sammen være her og hjælpe hinanden af med skidtet.

Den anden lille konflikt: På grunden vi overtog stod et frodigt blommetræ der hvert år bar store, saftige gule blommer. I de fem-seks år hvor grunden havde ligget brak, havde naboerne selvfølgelig opdaget denne guldgrube og nydt godt af den. Aftenturen slog altid et sving omkring blommetræet. Så da vi ankom og okkuperede grunden, følte man nærmest at her kom vi udefra og forhindrede dem i at nyde frugterne i paradisets have. De tilgav os hurtigt og vi delte lidt ud af vores saftige rigdom. For her i Risskov har vi vores hævdvundne rettigheder, men der skal da også være plads til tilflyttere.

Foran det sidste digt i Bjørnvigs første digtsamling står der et kort motto: 'Det er sagt om en gammel østerlandsk Mester: Han maler en blomstrende Blommegren, og se - det er hele Foraaret!'
Det motto har overbevist mig om at også unge Bjørnvig har sneget sig over gaden for at hente inspiration i det der senere skulle blive vores blommetræ i Risskov.

Svend Åge Madsen, 2019

Tiden kræver organisering

Fedet og lodsejerne

Af Henrik Fode, historiker, mag. art.

På vej mod de 100 år

Når lodsejere på Fedet var samlet, blev der ofte talt om dannelsen af en "lodsejerforening", der skulle varetage lodsejernes fælles interesser. Det blev dog ved snakken indtil den 19. december 1919, da man var samlet til et åstedsmøde, hvor hovedspørgsmålet, som man ofte havde drøftet, var: Istandsættelsen af Nordre Strandvej.
Efter dette møde kom spørgsmålet igen op om dannelsen af en forening, hvorefter der blev nedsat et udvalg, der skulle se på sagen. Her vedtog man at stifte foreningen, idet det nedsatte udvalg havde forberedt alt. Love kunne vedtages og 32 meldte sig ind i Lodsejerforeningen for "Vejlby Fed". Herefter gik det hurtigt og snart var der 80 medlemmer, der støttede op om den nye forening og en bestyrelse kunne vælges.

Den kom til at bestå af:

- Toldklarerer Aage Berg
- Overmontør J. Eskildsen
- Kreaturhandler Chr. Hansen
- Skibshandler S. Johnsen
- Forretningsfører H. Just
- Grosserer H. Kampmann
- Købmand A. Thykjær
- Købmand M. Wissing

Grosserer Kampmann blev efterfølgende valgt til formand.

Formålet med den nye forening var tydelig: Den skulle "varetage lodsejernes tarv på Vejlby Fed, herunder også stå for forhandlingerne med sogneråd og andre autoriteter", som det hed.

Bladet

I foråret 1920 blev der udsendt et lille blad, Vejlby Fed, der indledningsvis slog fast, at det bød foreningen velkommen, hvorefter det anførte at foreningens hovedopgaver ville blive "vej- og trafik- spørgsmål" – men "andre opgaver ville sikkert melde sig", som redaktøren fortsatte, og så kom det: Men organisationen kræver en presse. Et blad, der kan skabe en forbindelse mellem medlemmerne og bestyrelsen.
Bestyrelsen havde derfor besluttet at udgive et medlemsblad, der kunne binde den nye forening sammen, da det ikke var tilstrækkeligt med en årlig generalforsamling.

Da havde foreningen allerede fået nyt navn: Grundejerforeningen "Vejlby Fed". Hvorfor dette navneskifte, må stå hen i det uvisse.
I januar 1920 indkaldte bestyrelsen til en ekstraordinær generalforsamling. Emnet var Nordre Strandvej, som sognerådet ikke ville "prioritere". Arbejdet i den nye forening var hermed sat i gang, for opgaverne ventede.

Grundejerforeningen 1910

For en eftertid er beslutningen om den nye forening lidt mærkelig, for det viser sig, at der allerede var en grundejerforening i området. Den var 10 år gammel og endnu mere påfaldende er det at konstatere, at den havde Aage Berg også været med til at starte.
Det kommenteres ikke i forbindelse med oprettelsen af den nye lodsejerforening. Forklaringen kan skyldes, at den ældre forening måske var "gået i stå" eller ikke magtede at løse de store opgaver, som den nye forening påstod lå og ventede.
Sognerådet i den gamle landsby Vejlby havde længe med "mistro" fulgt udviklingen, der var ved at tage fart på Fedet. Bønderne i Vejlby havde tidligere blot opfattet Fedet som et sted, hvor der kunne hentes hø og eventuelt bruges til græsning af kreaturer i sommerhalvåret. Den gamle vej: "Fortevej" førte jo direkte fra landsbyen ned til Fedet. (En "fortevej" er den vej man driver kvæget).

Byens dagblade fandt udviklingen på Vejlby Fed omkring badespørgsmålet direkte komisk. Her er det Demokratens tegner Jens Ravnholm, der har portrætteret hvert enkelt medlem af bestyrelsen af Grundejerforeningen + et par sognerådsmedlemmer. I højre side har han ikke kunnet nære sig for nogle småtegninger, der viser træk af "det vilde liv" på Fedet.

En anden forklaring kan også være – og den er nærliggende – at den nye forening ville prioritere arbejdet omkring Fedet og Nordre Strandvej, mens den ældre forenings formålsbestemmelser var bredere: at varetage grundejernes interesser i Vejlby-Risskov villakvarter. Forklaringen på det ny initiativ kan derfor let tolkes som et udtryk for, at den ældre grundejerforening ikke ønskede at bruge tilstrækkeligt med kræfter på Feddets problemer, her var byggeriet mere simpelt, mens bygningerne inde mod skoven og bag banelinjen mod kysten havde fået karakter af det bedre borgerskabs større villaer til helårsbeboelse. Samlet blev områderne ofte benævnt Strandvænget og Fedet, der i samtiden blev stavet med dobbelt dd, Feddet. Valget af Kampmann som formand for den nye grundejerforening kan derfor også tolkes som et forsøg på at undgå splittelse eller strid mellem de to foreninger. På den anden side var det erkendt, at den nye grundejerforening især ville arbejde for området omkring Ndr. Strandvej i den modsatte ende af Strandvænget.

Det er ukendt hvorfra ideen kom til dannelse af grundejerforeningen, men måske havde nogle hørt om Aarhus Grundejerforening, der gik helt tilbage til 1879, eller måske om Grundejerforeningen på Trøjborg fra 1903, der var administreret af sagfører Jacob Brandt.

Her skal det naturligvis nævnes, at samme sagfører Brandt netop var med til også at etablere Grundejerforeningen i Vejlby-Risskov villakvarter i 1910 og i øvrigt hurtigt blev formand for samme. Den skulle varetage grundejernes interesser i forhold til det politiske system, som det blev udtrykt. Hovedopgaven var fra starten at etablere et vandværk. Vejlby sogneråd ville ikke anlægge det, hvorfor man drøftede en løsning gennem "aktietegning". Det er derfor nærliggende, at netop sagfører Brandt har været initiativtager, da han så de politiske muligheder, der kunne ligge i at grundejerne stod sammen og talte med en fælles stemme i forhold til sognerådet.

I 1907 blev der endelig dannet en Grundejernes Landsorganisation. I dag ville man karakterisere den som en paraplyorganisation, men den nævnes eller omtales ikke i papirerne hos vore to lokale grundejerforeninger.

En grundejerforening

Næppe alle de nye medlemmer af foreningen vidste, hvilke opgaver en grundejerforening kunne eller skulle varetage. Rent principielt var der tale om en forening, hvor en række grundejere sluttede sig sammen og beslutter, hvad foreningen skal arbejde med, herunder hvilket formål foreningen skal have. Det siger sig selv, at man skal være enige om formålsparagraffen og om, hvad foreningen bestemmer og ikke bestemmer. Væsentligt er det også at konstatere om medlemskab er frivilligt og ikke mindst om der bliver tillagt foreningen særlige opgaver administrativt - måske fra det offentlige. Endelig skal der også fastlægges et dækningsområde for foreningen.

I dag skal en sådan forening kunne identificeres med et CVR-nummer for at kunne tinglyse dokumenter. Sådan var det naturligvis ikke i 1919, hvilket betyder, at man i dag forbløffes over manglende konsekvens i vedtægter og opgaver. I vor tid kan vedtægterne indeholde bestemmelser om højden på hække, farver på huse, byggematerialer, støjværn og meget mere.
Et opslag i den store ordbog over det danske sprog bruger eksemplet: "det er en grundejerforening, der har besluttet, at medlemmerne ikke må holde høns".
I dag er det almindeligt, at der ved større udstykninger tinglyses et tvungent medlemskab af en grundejerforening, også kaldt ejerforening, der får pålagt konkrete opgaver, som eksempelvis vedligeholdelse af veje i området. En sådan kan også indeholde krav til bygninger, hække, parkering og evt. også om tvungne antenneabonnementer og meget mere. En såkaldt områdedeklaration er almindeligvis tinglyst og henviser til en lokalplan og heri kan der være krav om stiftelse af parcelforeninger.
Det er karakteristisk, at grundejerforeningen på den måde kommer til at administrere en række opgaver, som det offentlige måske tidligere varetog.

Aktuelt ser kommunerne mulighed for at spare penge ved at privatisere veje og arealer, hvorefter det forventes at en grundejerforening overtager ikke blot det administrative ansvar, men også det økonomiske. Det siger sig selv, at i sådanne situationer kræver det obligatorisk medlemskab af grundejerforeningen.
Det ses også, at mindre foreninger indgår i et hierarkisk system i en større grundejerforening.

Egoismen præger mange sådanne foreninger, for hvorfor skal vi betale til vedligeholdelse af diger, der skal beskytte mod oversvømmelser, når vi bor så højt, at vandet aldrig vil nå os?

Eller for den sags skyld betale for vedligeholdelse af veje, som vi ikke benytter.
Sådanne holdninger betyder, at der etableres selvstændige dige foreninger/lag eller vejforeninger, der måske optræder som underforeninger under grundejerforeningen med egen bestyrelse og regnskab.
I foreningsdanmark er der mange muligheder for at organisere det nødvendige samarbejde.

Situationen i Aarhus er på mange måder interessant ikke mindst i lyset af, at der i dag er mere end 700 grundejerforeninger i kommunen og alene i postnummer 8240 Risskov omkring 25 af forskellig alder og størrelse. Her er det igen karakteristisk, at flere søger et vist samarbejde for at stå stærkere. Foreningen kan dække en vej, gade, udstykning eller et større defineret område.

Karakteristisk er det også, at det som berørt, kan være nødvendigt at etablere underforeninger under en grundejerforening af forskellig juridisk karakter. Det kan medføre selvstændige vejlag eller vejforeninger, men der kan også som i Risskovs tilfælde være tale om oprettelse af et selvstændigt digelag med ansvar for at vedligeholde områdets diger ud mod Aarhusbugten.
Helt aktuelt vil kommunens mange grundejerforeninger få langt større interesse for byens borgere, idet Aarhus Kommune arbejder med planer om at privatisere op mod 900 kommunale veje, der herefter skal "drives og vedligeholdes" af beboerne. Skal det foregå rationelt, må der etableres en grundejerforening, der får overdraget og dermed ansvaret for de praktiske opgaver med vedligeholdelse, snerydning, belysning, græsslåning på eventuelle rabatter og meget mere. Her kan der blive tale om obligatorisk medlemskab.

I årene midt i 1920erne var det afgørende at få skabt et transportsystem, så man kunne komme frem og tilbage til byen. En løsning blev busser. Chaufføren ses her i en fin uniform, men køreplanen var der ofte problemer med. Det blev en opgave for Grundejerforeningen.

Omnibilen

Den første egentlige redaktionelle faglige artikel i det omtalte lille blad fra 1920 bar overskriften "Omnibilen". Den indledte med at konstatere at offentlige befordringsmidler hidtil havde været Feddets svaghed, hvorefter den fortsatte med at konstatere at "damperen kun kunne mindes af ældre beboere " samt at togforbindelsen næppe var en omtale værd. Problemet var, at Nordre Strandvej ikke var farbar for biler, og "vi er skamfulde over, at Nordre Strandvej ikke er i en sådan stand, at den er farbar".
Et mindre referat fra et bestyrelsesmøde blev der også plads til i bladet, og her kan det nok være, at der blev lagt store principielle sager frem:

1. Aarhus Amts Skytteforenings skydninger på Feddet
2. Aarhus og Omegns Rideforening om ridning langs stranden
3. Vejlby sogneråd om belysning på Nordre Strandvej
4. Ændring af Statsbanernes overkørsel ved Rolighed
5. Konkurrence om en bebyggelsesplan for Feddet

Nok betalte den nye forening for bladet, men en del af udgifterne blev dækket af annoncer. En af dem var måske særlig kærkommen og helt speciel. Den stammede fra et af bestyrelsesmedlemmerne: Skibshandler Sophus Johnsen:
"Mangler De et toug, anker eller kæde til at binde Deres hest, hund, ged, hytte, båd eller sandjord, går De ikke forgæves hos skibshandler Sophus Johnsen. Både, pramme, anker, årer, lystkutter- og motorbådsmateriale, samt villagrunde i forskellige kvaliteter på lager".

Ikke blot sammensætning af annoncens tilbud med alt fra tovværk til villagrunde er påfaldende.
Det omtalte Omnibusselskab annoncerede også i bladet, så vi i dag kan følge køreplanen: Afgang fra Rolighed hver time og fra Strandbyvej en gang om formiddagen og en gang om eftermiddagen. Så simpelt var den formuleret.

Grundejerforeningen "Vejlby Fed"

Forhandlingsprotokollen omtaler ikke alt. Om det var et princip eller om det var sekretæren, der ikke følte, at det var væsentligt at nævne, er usagt. En kendsgerning er det imidlertid at foreningen ændrede navn til Grundejerforeningen "Vejlby Fed", hvorefter det gamle navn Lodsejerforening forsvandt.

En nærmere undersøgelse af vedtægterne viser, at en stor del var kopieret direkte - endog ordret - fra "søsterforeningen" fra 1910. Det er forklaringen på, at "Vejlby Fed" grundejerforeningen kunne etableres på under en måned fra 3. juledag 1919 til midt i januar 1920.

Sekretæren fik mange opgaver i den kommende tid.
Et brev fra Aarhus Bicycle Club var ganske morsomt. Sagen var den, at brevskriveren oplyste, at unge mennesker gerne ville cykle langs stranden, hvorfor der burde anlægges en cykelsti her. "Klubbens yngre medlemmer ville i høj grad be-

Det gamle Vejlby i begyndelsen af 1900-årene. Vejen er mudret, men en enkelt skorsten fra andelsmejeriet viser, at noget nyt er på vej.

nytte en sådan sti", hvorfor man forespurgte grundejerforeningen om den ikke ville bevillige 1000 kr. til opgaven, som Bicycleklubben så straks ville sætte i gang.

En anden opgave af principiel karakter, endte i en besvarelse fra Krigsministeriet. Grundejerforeningen ville svært gerne have, at skydning på Aarhus Garnisons Skydebaner ud mod kysten kunne ophøre. Et svarbrev fra Krigsministeriet var så bureaukratisk formuleret, at modtageren, sekretæren i Grundejerforeningen, med en blyant understregede flere af linierne og tilføjede et spørgsmålstegn i brevet. Svaret var nærmest uforståeligt. Det var Grundejerforeningens første alvorlige møde med bureaukratiet.

En anden kamp blev ført med Vejlby Sogneråd, der måtte rykkes flere gange for svar på en skrivelse. Grundejerforeningen havde flere gange forespurgt om elektrisk belysning "ud ad Nordre Strandvej" som følge af stærkt stigende trafik også på cykle- og gangstien.
Brevet medførte, at sogneråd bevilligede "6 lamper ophængt ud af Nordre Strandvej efter Vejudvalgets anvisning". Og så fortsatte det: "Håbende, at det ærede sogneråd vil imødekomme beboernes ønske, tegner ærbødigst Aage Berg". Jo, det var en lille sejr for sælgeren af grunde i området. De blev vel også mere værd, hvis han kunne annoncere med gadebelysning?

Aage Berg var utrættelig. Man havde kæmpet for en fredning af stranden på Vejlby Fed til kommunens nordgrænse. Der havde også fundet en besigtigelse sted, og omsider var der faldet en afgørelse med en fredningsaftale i 1918. Det var den der fastslog at færdsel langs stranden var tilladt, men badning forbudt.
I sommeren 1926 følte bestyrelsen for Grundejerforeningen at den måtte indrykke en annonce i dagbladene, hvor man henledte publikums opmærksomhed på Kendelsen fra Fredningsnævnet:
Den havde fastslået: Fri og uhindret færdsel for gående personer langs strandbredden, hvorimod ophold på stranden eller badning fra samme ikke var tilladt.
Og så fortsatte annoncen:

"På grund af publikums optræden i den senere tid vil lodsejerne skride ind mod enhver, der gribes i at overtræde foranstående regler, og man vil med alle lovlige midler søge at gennemføre tålelige tilstande på strandbredden, således at lodsejerne selv igen kan færdes på deres ejendomme og det gode publikum uden frygt for at blive forulempede kan vove sig ud på en spadseretur langs stranden".

Der var mere i vente overfor publikum samme sommer, for politimesteren havde også fundet det nødvendigt, at indrykke en annonce i dagbladene, der fortalte at "badning kun måtte finde sted, når de badende bar badedragt, og når dette foregik på en sådan måde, at det ikke vakte offentlig forargelse eller i øvrigt medførte ulempe på andre.
Overtrædelse ville medføre bødeansvar.

Trafikspørgsmålet dukker igen og igen op i forhandlingsprotokollen, der samtidig demonstrerer, hvor langt "ude" Fedet lå i forhold til byen.

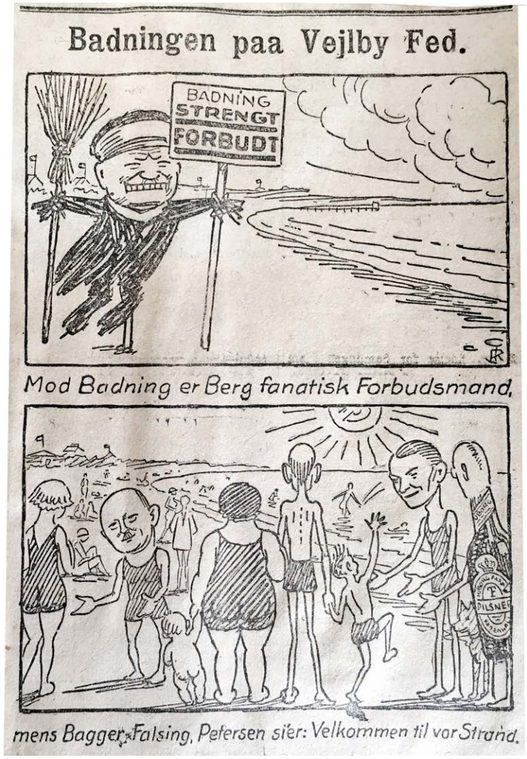

Tegning i Demokraten fra 1926

Livet på Vejlbys gårde var hårdt, så da byboerne ville opkøbe jord, gav det et godt tilskud til økonomien.

Aage Berg var en helt sjælden personlighed. Han elskede sit Fed og bød gerne borgerskabet inde fra byen velkommen. Her var frisk luft, her var billige sandede grunde til salg og plads til at nyde livet. Han opkøbte jord, men solgte det ret hurtigt igen i mindre grunde. En søn har senere givet udtryk for, at han ikke forstod at tjene på de ret mange handler.

Afholdssagen

Der var flere spørgsmål, der krævede svar fra Grundejerforeningen. Når der kom mange mennesker på Fedet, var det naturligt, at der også var mulighed for en vis form for servering. Derfor blev der søgt om bevilling til udskænkning, og så blev der ballade.
Det førte til en afstemning i kommunen om sagen. Det var Udvalget for Afholdsorganisationerne i Vejlby, der stod bag den kraftigste agitation. På afstemningsdagen havde den sørget for, at der var gratis bil fra Vejlby til Badehotellet, hvor afstemningen fandt sted.

I 1925 sendte Aage Berg igen et officielt brev til Vejlby sogneråd. Grundejerforeningen ønskede at opstille en "åben ventesal" ved sognets ejendom på hjørnet af Nordre Strandvej og Fortevej. Den kommunale administration viste sig igen fra den meget omkostningsbevidste side. Svaret fulgte nedskrevet på Bergs originale brev.
Et Ja, men "på betingelse af at ventesalen fjernes når som helst på sognerådets anfordring". Så fulgte en underskrift og et fint stempel: Vejlby Sogneråd pr. Risskov station.

Frisk luft og havvand var fremmende for helbredet. Det blev populært at tage til stranden, hvor der snart voksede en ny badekultur frem. For enden af Søbadeanstalten var der en lille kiosk, der solgte simple fornødenheder. Det voldsomme badeliv skabte på store sommerdage dog snart vanskeligheder for landliggerne i de små sommerhuse.

Damptog til Bellevue

Sommeren 1926 var varm og lang. Det mærkede man på Fedet. Tilstrømningen på lørdage og søndage var voldsom. Den var så voldsom, at Statsbanerne måtte indsætte ekstra tog inde fra byen ud til Risskov.

Strækningen blev almindeligvis betjent af nogle små motortog, men de kunne slet ikke klare trafikken og måtte derfor til stor utilfredshed for mange, efterlade adskillige inde i byen, som Stiftstidende noterede.

Og ude ved stranden herskede der også stor utilfredshed, da de mange gæster ikke respekterede bestemmelserne for benyttelse at strandarealerne. Sagen blev også drøftet på højeste sted, idet politimester Høegh Guldberg blev konfronteret med en journalist, der ønskede klarhed om bestemmelserne af hensyn til bladets mange læsere. ”Badning skal ske under sømmelige forhold, i modsat fald må vi skride ind”, fortalte han. ”Vi må notere de mennesker, der ikke forstår at vise den opførsel, de skylder beboerne og andre mennesker”.

Uanset diskussionerne - eller måske netop derfor - voksede tilstrømningen til strandene. Det betød, at Statsbanerne udvidede søndagstrafikken. En søndag blev det til mere en 4400 mennesker.

Det var mere end de små motortog kunne klare, hvorfor Statsbanerne lovede at indsætte damptog. Søndag mellem klokken 1 og 7 blev det til damptog.

Statsbanerne udtalte med stolthed at ”damptogene bestod af fire store gennemgangsvogne med to lokomotiver for. De kørte 24 gange, 12 gange i hver retning, mens motortogene, der supplerede dem, kørte 30 gange. På den måde nåede Statsbanerne op på at have transporteret 6200 ud til stranden på en enkelt søndag.

> **”Badning skal ske under sømmelige forhold, i modsat fald må vi skride ind!**

Kommunen havde gjort sit til, at grundejerne skulle føle at presset lettede på området. Vejlby Kommune havde nemlig købt skydevoldene, hvorefter mere end 10 tdr. land kunne omdannes til ”folkepark”, som det blev beskrevet.

Balladen om adgangen til stranden voksede. Grundejerforeningsforeningen og Aage Berg, havde været i pressen og udtalt sig meget kategorisk mod badning til fordel for grundejerne.

I de følgende dage kom der flere oplysende artikler om emnet, men også en invitation. Det var fra Karl M. Laursen, der var ejer af Vejlby Fed Søbadeanstalt. Han kunne oplyse, at der var 6 til 8 tdr. land offentlig strandareal, der stod til borgernes disposition - ”så der skal nok blive plads til alle”.

”Vil De sætte en stopper for Livsglæde hr. Formand? ” Føjede ejeren af Søbadeanstalten polemisk til.

Politiet havde også været til stede og kommenterede overfor pressen, at ”de badende foretog afklædningen langt inde på markerne og gik derfra i badekåbe eller med overtøj ned til stranden”. -Der var ingen anledning til indskriden konstaterede politibetjent Ravnkilde, der havde opholdt sig i længere tid på stranden og fortsatte med at oplyse Demokratens udsendte om, at ”på det forbudte territorium fra Søbadeanstalten og udefter badede kun grundejerne selv eller disses gæster”. Grundejerne havde opnået at ”få tøjlet” det alt for frie badeliv.

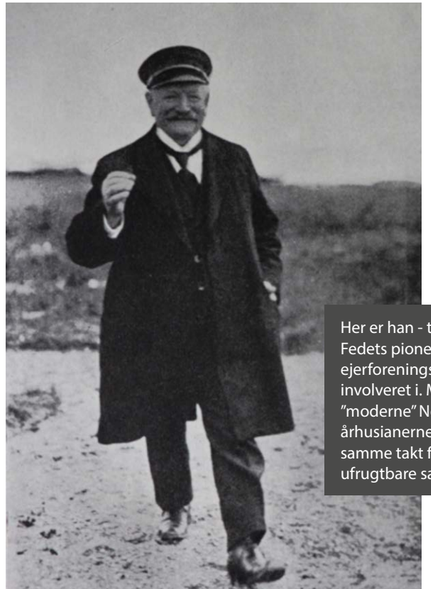

Her er han - toldklarerer Aage Berg - også kaldet Fedets pioner. Han var dybt engageret i grundejerforeningsideerne. Hele tre foreninger var han involveret i. Målet for dem alle var at få skabt en ”moderne” Nordre Strandvej. Hermed kunne han få århusianerne ud til Fedet – og han kunne måske i samme takt få solgt nogle ”sandede” grunde på den ufrugtbare sandslette ”Fedet” ved kysten?

Aage Berg

En af de første dage af juli 1928 døde Aage Berg, og 3. juli bragte Stiftstidende en nekrolog. Den indledte med at oplyse om, at han overtog toldklareringsvirksomheden i 1898, – og så kom det: ”Udenfor sin gerning nærede afdøde megen interesse for bebyggelsen og reguleringen af Vejlby Fed, og i årene siden 1914 spillede han en betydelig rolle i de daværende grundejerkredse…”

Stort og småt på Feddet, 1929

Efter Aage Bergs død valgte Grundejerforeningen Vejlby Fed landsretssagfører E. Karstens til formand. Om han havde bedre kontakter til pressen end forgængeren skal være usagt, men flere generalforsamlinger blev udførligt refereret i pressen over adskillige spalter. Stort og småt mellem hinanden, men det giver på den anden side en eftertid et godt indtryk af, hvad grundejerforeningen arbejdede med.

Det var bl.a.: Utilfredshed med snekastningen i området, dårligt vand, der ligefrem var råddent og rustent og endog lugtede. Der blev derfor udtrykt ønske om nye vandledninger til forbrugerne på Fedet.

Fælles interesse havde de to foreningen omkring cykelstien langs vandet ind til Aarhus. En mødedeltager oplyste, at han betalte 5 Kr. i kontingent for at benytte cykelstien, og da Cykelforeningen A.B.C., der drev stien,

havde 3.000 medlemmer var det utilfredsstillende at kun 30 mødte frem til foreningens generalforsamling. Aarhus kommune burde derfor overtage ansvaret for cykelstien. Det var de to foreninger meget enige om.

Risskov skole

Der var store opgaver på dagsordenen i sogneråd i begyndelsen af 1920erne, langt større end det med en åben ventesal.. Udviklingen gik dog stærkest mellem den gamle landsby og Aarhusbugten. Befolkningsudviklingen havde krævet en ny skole. Efter diskussion nåede man frem til at placere det nye skolebyggeri midt imellem landsby og fed. Det var i 1926. Det var den, der blev til Risskov Skole. Utilfredsheden var voldsom omkring den beslutning. I et avisindlæg skrev "Borgerlistens 1. suppleant":

Vi betaler overpris for vand, gas og el.
Gas 50 %
Elektricitet 60 %
Vand 400 %
Alt i forhold til priserne i Aarhus.

Og så fortsatte artiklen i avisen: *Vi troede ikke vi havde et socialistisk styre i Vejlby kommune, men tendensen er åbenbart at lade pengene rulle, hvilket sidst blev bekræftet ved at skolepaladset blev vedtaget på trods af over halvdelen af skatteborgernes skriftlige protest.*
Væksten betød, at der ikke var tilstrækkeligt med strøm fra Aarhus Belysningsvæsen, men Arke var en mulighed og blev valgt som leverandør. Det blev sat i drift i 1917. Forkortelsen stod for Aarhus-Randers-Kaløvigegnens Elektricitetsforsyning.

Udviklingen gik stærkt. Væksten rykkede fra den gamle landsby ned mod vandet. I 1929 skiftede kommunen navn til Vejlby-Risskov kommune.
Grundejerforeningerne fastholdt deres navne. Vejlby-Risskov Grundejerforening er stadig aktiv ligesom Grundejerforeningen Vejlby Fed.
Den nye kommuneskole bidrog til at binde området sammen og ændrede områdets status fra landkommune til attraktiv forstadskommune.

I begyndelsen af 30'erne tog udviklingen for alvor fart. Den nye skole var taget i brug, hvorfor det var naturligt at udstykke og bebygge området mellem den gamle landsby og Ndr. Strandvej. Der blev lavet en moderne folder, der fortalte om projektet. Hurtigt voksede tidens moderne huse frem i bungalow-stil.

Vækst

Væksten i området fortsatte op gennem 1930erne. I de sidste år af årtiet blev der ført forhandlinger med Århus kommune om indlemmelse af hele eller dele af den gamle Vejlby-Risskov kommune, men Besættelsen satte en brat stopper for de forhandlinger.
I de to grundejerforeninger var holdningerne til spørgsmålet meget delte. Nogle så fordele, mens andre frygtede, at det ville gå ud over selvstændigheden. Hertil kom, at sogneråd i Vejlby-Risskov var borgerligt domineret, mens byrådet i Aarhus var præget af socialdemokratiske borgmestre og byråd.
Der havde været fremlagt mange planer, der kunne påvirke forholdene i Vejlby-Risskov. En diskussion om havneudvidelse mod nord var en af dem, mens en anden gik ud på at lave et kystvej neden for skrænten. Så var der også kommunens overtagelse af cykelstien langs Bugten. Resultatet heraf blev, at Statsbanerne og cykelstien byttede plads. Nu rykkede den kommunale cykelsti ind mod skoven, mens banelinien blev lagt ud mod kysten.

Havneplaner under kysten og en lufthavn

Der var og havde været andre planer, der ville have ændret kystområdet nord for byen afgørende. En af dem gik ud på at havnen skulle udvides mod nord ud mod Risskov stationsby, som det hed i projektbeskrivelsen. Ideen indeholdt også en færgehavn her.
Under og lige efter krigen var et nyt stort projekt på vej: Byen skulle naturligvis have en lufthavn. Et projekt gik ud på at etablere en sådan i Egå i området omkring Åkrogen. Projektet gik under navnet Århus Airport.
I juni 1945 var Statens Flyvepladsudvalg på besøg i Århus, men forinden havde man set på mulighederne i Tirstrup, som tyskerne havde opført og nu forladt. Lufthavnsplanerne ved Egå afgik ved døden sidst i 1940erne.

Boligbyggeri

Op gennem 1950erne fortsatte udbygningen langs Nordre Strandvej og nye veje og kvarterer blev udbygget, ligesom sommerhuse langsomt forsvandt for at blive erstattet af helårsbeboelser på de mange veje ned mod Aarhusbugten.
Socialt boligbyggeri blev også en del af den kommunale politik. Boligforeningen af 1943 rejste boligblokke langs Grenåvej og snart fulgte også Veri-blokkene i en vifteform vendt mod sydøst.
Diskussionen om leje- eller ejerboliger havde også politiske konsekvenser i den konservativt dominerede kommune, så det var med en vis forsigtighed sådanne beslutninger blev truffet, da det indebar, at et nyt skoleproblem også skulle løses. Et resultat af drøftelserne førte til opførelsen af den smukke Vejlby

Skole på gården "Katrinelysts" jorder midt i 1950erne. Vejlby Skole er i dag også revet ned, og erstattet af boliger.
Den gamle landsby og dens gårde blev herefter i et hurtigt tempo offer for den vækst, som kommunen undergik i årene frem mod 1960/70.

Kommunalreform eller selvstændighed

Igen blev spørgsmålet rejst om ikke kommunen burde indgå i den større købstadskommune. Det var jo her kulturtilbuddene lå, det var her folk fra området søgte hen, når der skulle købes ind i specialbutikker, og så var det her de mange arbejdspladser lå. Den udvikling kunne også ses i væksten af bilparken og i trafikken ind og ud af byen. Politikerne begyndte at tale om "et bysamfund - én kommune", men sådan så man ikke på tingene i Vejlby-Risskov kommunalbestyrelse.

I Vejlby-Risskov kommune fulgte man udviklingen og fattede en plan, der skulle sikre den kommunale selvstændighed: Nu skulle der for alvor ske noget i den gamle landsby. Omkring 1961 tog byplanlægningen for alvor fart.
Byplanlæggere blev tilkaldt og en storstilet plan faldt på plads. Den gamle landsby Vejlby skulle ryddes og et nyt stort indkøbscenter rejses. Sognerådet arbejdede for en sanering af Vejlbykærnen, der skulle erstattes af et nyt bycentrum. Det var stort set kun kirken, der var bevaringsværdig i den planlægning.

På det tidspunkt var arbejdet med den store egnsplanlægning også sat i gang. "Egnsplanen for Århus" lå færdig i 1966. Den opererede med tre bycentertyper: Et A-center i Århus centrum, videre skulle der være to større B-centre, der skulle aflaste A-centreret i bykernen. Endelig havde planen også såkaldte C-centre, der næsten kunne opfattes som båndbyer rundt om storbyen. Vejlby skulle netop omdannes til et sådant C-center. Tanken var, at et opland på ca. 30.000 indbyggere skulle betjenes herfra.

> **Endnu en børneskole var dog kommet til i det gamle kommuneområde: Strandskolen.**

Afvikling og udvikling

1. april 1970 var det hele slut. Sognerådet var nedlagt og alt skulle godkendes fra rådhuset i Aarhus. I mange år lå det gamle Vejlby hen som et "bombekrater", hvor ukrudt, mælkebøtter og græs voksede frem. Borte var de store visioner og drømme, og borte var de stærke sognerådsformænd og de fleste af de gamle landsbyhuse.

Endnu en børneskole var dog kommet til i det gamle kommuneområde: Strandskolen.

Oversvømmelser

Med de store villaer ned mod Bugten dukkede et nyt problem op: Oversvømmelser.
I flere år var det en opgave for Vejlby Grundejerforening at håndtere, men da der i mange år kun lå sommerhuse i området - uden permanent beboelse - betød det måske mindre med en oversvømmelse i efterårs- og vintermånederne. Men nu skulle vandet holdes tilbage.
Det var naturligvis også noget Vejlby Fed Grundejerforening tog sig af, selv om den efterhånden var begyndt blot at kalde sig GVF – Grundejerforeningen Vejlby Fed.
Information til medlemmerne og omgivelserne fandt nu sted gennem GVF-Avisen. I de senere år tillige via internettet.
Et blik på GVF-Avisen nr. 1. og 2. fra 2006 giver et indtryk af grundejerforeningens aktuelle problemstillinger med frygt for digebrud og/eller erosion af kysten.
Da der ikke eksisterede et egentligt digelag med myndighed til at pålægge matrikelejerne nærmest stranden, eller de oversvømmelsestruede grunde, nogen som helst forpligtigelse eller påbud til at vedligeholde digerne, rettede GVF's bestyrelse henvendelse til Århus Amt for at få etableret et digelag efter Kystbeskyttelseslovens regler.

I GVF-Avisen nr. 1. fra 2007 kan man imidlertid se, at der var så stor modstand mod et sådant digelag at amtet valgte at droppe sagen.
GVF var nervøse for udviklingen, men det var flere grundejere ikke, idet man valgte selv at etablere et såkaldt "privat digelag" uden om GVF, kaldet Digelaget Vejlby Fed (DVF), som man kunne læse i GVF-Avisen nr. 1. 2008. Langt de fleste "digeejere", dog ikke Århus Kommune, tilsluttede sig dette digelag.

Bro over jernbanen

Et større initiativ havde foreningen også taget i sagen om trafikforholdene på Grenåvej. Staten havde planer om en vejbroforbindelse over jernbanen, men GVF mente, at en sådan løsning ikke var 100 millioner kr. værd og blot ville skabe kaos allerede under opførelsen, som det blev noteret i GVF-Avisen nr. 2 i 2007.

Forsøg på indflydelse

Stort og småt skabte liv i Grundejerforeningen. Snart var det broen over Grenåvej, snart digeproblemet eller også 1000 underskrifter mod en Rema 1000 ved siden af Guldbageren på Ndr. Strandvej, naturligvis afleveret til rådmanden.
Grundejerforeningen tog flere nye initiativer. Nu gjaldt det fibernet i 2014 og GVF blev "antenneforening" og lyslederkabler blev gravet ned i hele Risskov, så man i samarbejde

med FIBIA kunne tilbyde hurtigere og billigere internet.

Poul Hansens Tømmerhandel på Ndr. Strandvej var lukket. Grunden skulle bebygges og stedet skulle i stedet hedde Åbrinken med to store dagligvarebutikker og 28 dobbelthuse ned mod åen. Butikkerne blev taget godt imod, men arkitekturen fik ikke mange "hjerter" af de lokale.

I 2015 noterede bladet, at Grundejerforeningen Vejlby Fed var en af landets største grundejerforeninger. Ud af ca. 2300 huse var ca. 1500 medlemmer i GVF.

Arbejdet med GVF-Avisen fortsatte stille og roligt med to numre om året. Sager om Ndr. Strandvej var helt fra Aage Bergs tid i centrum for foreningen, så det var også tilfældet da Ndr. Strandvej kom ind i kommuneplanen, hvor Aarhus Kommune havde foreslået sig stedet omdannet til et "bydelscenter". Sagen var så aktuel, at Grundejerforeningen inviterede rådmand Bünyamin Simsek til at tale ved foreningens generalforsamling i 2018 for at forklare sig om planlægningen i området. Senere blev der afholdt to borgermøder på Strandskolen.

Sparkøbmanden Valdemar Nielsens butik i 1960. Facade med indgange til butik og beboelse. Her kom senere kiosk og i dag wellness-butik. Petroliumsdunke står udenfor på fortorvet.

Grundejerforeningen Vejlby Fed på vej mod 100 år

Historien om de 100 år med grundejerforeningen er også historien om et bysamfunds ændring fra et landdistrikt, der hovedsagelig blev brugt til græsning af kvæg, til i første omgang også et område, hvor købstadens beboere kunne nyde friluftslivet ved Fedet og endelig til en situation, hvor købstaden presser på med krav om fortætning og udstykning.

Det er også historien, hvor nærdemokratiet i form af sognerådet, er udtyndet til fordel for købstadens byråd, der skal koordinere og administrere mere end 300.000 menneskers tilværelse.

Man kan hævde at nærdemokratiet er kommet på afstand. Det betyder på den anden side, at eksempelvis grundejerforeningerne og medlemmerne her er nødt til at påtage sig et ansvar for at gå i dialog med kommunalpolitikerne. Den politiske sparerunde med privatiseringer af stadig flere veje vil naturligt medføre at nærdemokratiet må forstærkes, da eksempelvis vejopgaven skal administreres. Det kan måske medvirke til en revitalisering af grundejerforeningerne.

Artiklen bygger på Grundejerforeningernes bevarede arkiver i Lokalhistorisk Arkiv i Risskov Bibliotek. Billedmaterialet er også herfra.

Poul Hansens Tømmerhandel midt i 1960'erne.

Til slut blot en lykønskning med de første 100 år og en tak for det store frivillige arbejde, der er ydet af grundejerforeningerne gennem de mange år til glæde for områdets beboere.

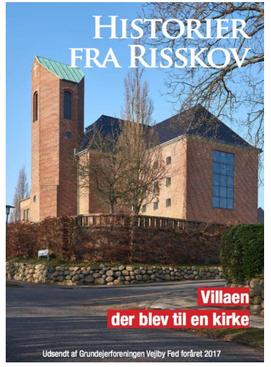

GVF har udgivet en række små publikationer om den lokale historie.
De er blevet udsendt til medlemmerne sammen med efterårsudgaven af GVF-Avisen, og kan også læses på hjemmesiden gvf-risskov.dk

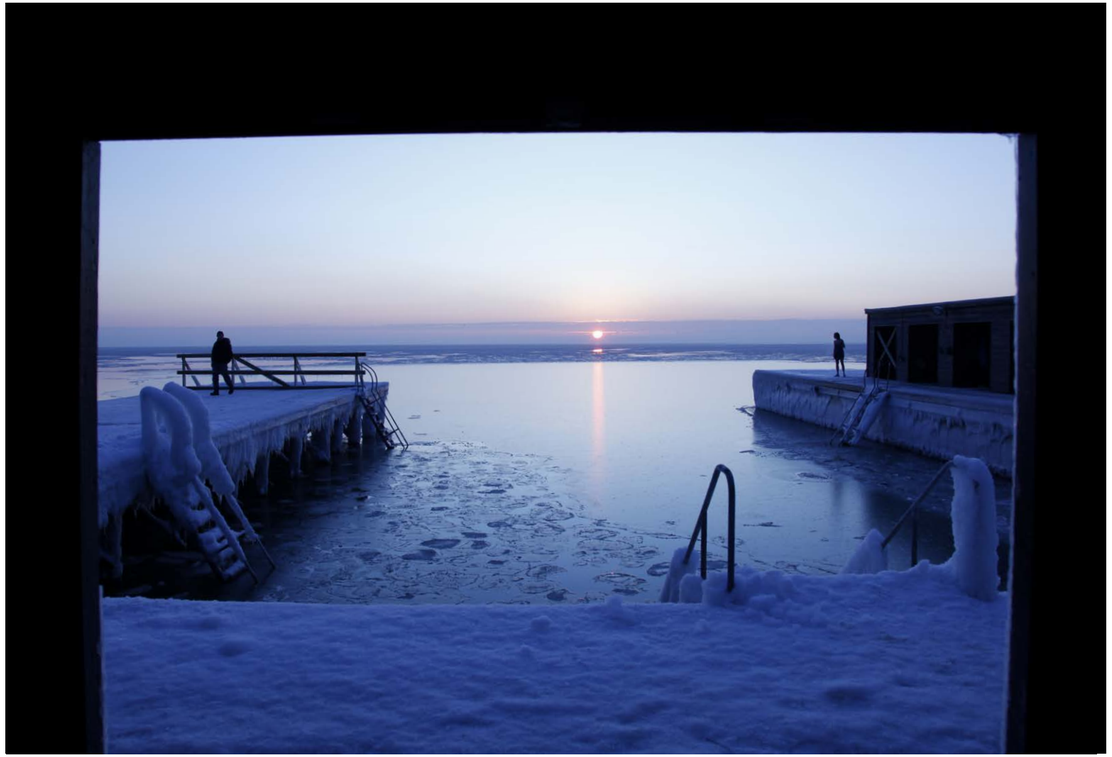

HANNE MARIE HOUKJÆR.

Sognepræst i Risskov Sogn

Som ung mens jeg læste teologi på Århus universitet, besøgte jeg ofte Johannes Sløk på Rosenvej, fordi vi skrev en bog sammen. Når jeg fra bussen på Grenåvej gik på vejene ned mod det gamle Risskov, glædede jeg mig over de smukke huse og haver og den ikke-konformitet, der præger det gamle Risskov.
Her var ikke så pillet og der er mange forskellige slags huse og haver. Jeg drømte om at bo her, men jeg anså det ikke for sandsynligt, at det nogensinde ville ske. Jeg sender altid Sløk og hans kone en kærlig hilsen, når jeg går ned ad Rosenvej. Jeg føler mig taknemmelig. Blandt de rigtig gode oplevelser, som jeg sætter meget højt, er også sommerdage, hvor det at bo i Risskov er som at bo i sommerhus.

Nu er jeg 51 år og har været sognepræst i Risskov gennem 10 år. Jeg holder meget af Risskov, af vandet, af cykelturen til byen, af kirken, af mange af de mennesker som bor her og af præstebo-ligen.
Selvom det kun i 10 år har været mit hjem, har jeg gennemlevet flere livsfaser her. Mine børn har boet her, har gået i skole herfra og der er holdt mange fester i huset Det har genlydt af de unge mennesker. Nu hvor de er flyttet hjemmefra, er det for mig stadig en del af husets ånd. Jeg møder både mange unge og mange gamle i Risskov, fordi jeg kommer på plejehjemmene – og så alle dem midt imellem. Som præst kommer jeg i mange hjem. Det er et privilegium at møde mennesker i mange aldre, med forskellige holdninger til livet og samfundet. Ikke mindst de unge, der bliver konfirmeret, optager mig meget. Det glæder mig at møde dem, jeg har konfirmeret for længe siden. De kommer ofte igen og spørger om noget, fordi de nu laver opgaver på gymnasiet eller til universitetet eller har brug for en at tale med, som ikke er tæt på.

Er der steder i Risskov, der er specielle for dig?
Nu er der mange steder, jeg holder af.
Jeg elsker havet, kan se det fra vinduet, når jeg sidder ved mit skrivebord. Jeg elsker morgener ved havet og forstår så godt salmedigterne der knyttede deres længsler og tro til havet, solopgangen og kysten ude i horisontlinjen. Som nu Jakob Knudsen der skrev "Se nu stiger solen af havets skød".
Jeg holder også af, at jeg kan holde en pause ved havet, gå ved vandet, få sand mellem tærne, kunne gå ned og bade blot med en badekåbe over, det giver stedet et landsbypræg! Så ser jeg "hjem til Mols", hvor jeg har været præst, eller ud i Kattegat, hvor jeg som barn kom på Tunø, hvor min morfar var præst. Eller jeg ser ligesom henover Århus Ø mod Moesgård og kysten længere sydpå, hvor jeg er født. Jeg ser Jyllandskortet for mig som ligner en krumbøjet mand og vi bor midt i navlen. Samti-

dig glæder jeg mig over at være så tæt ved Aarhus' centrum. Jeg glæder mig også over toget - snart letbanen - i bunden af haven. Lyden af et tog er for mig som lyden af et ur. Det går til tiden. Det er der en ro forbundet med. En rytme. Tanken om at vi kan komme herfra er også vigtig for mig. Toget har også betydet noget specielt for Risskov. Stationsgade med tog, skov og strand har en ganske særlig stemning.

Min yndlingsgåtur begynder dér, hvor banen skærer Nordre Strandvej ned til vandet, hen til badevejen og den lille sti, der går mellem husene, og til Stationsgade. Op langs skoven med de smukke huse på den ene side og skoven på den anden.
Jeg holder meget af den tur, og går tit videre gennem skoven, op forbi Udsigten ind over havnen og lystbådehavnen, skrænten, hvor man ser gennem de gamle stammer. Nogle gange fortsætter jeg op til kolonihaverne. Jeg kan godt lide kontrasten mellem de store gamle huse og de små hyggelige kolonihaver. En sådan tur og så slutte med en kop kaffe fra Emmerys, og høre toget der kommer kørende, og så gå hjem. Det kan jeg godt lide.
Som præst er jeg jo en offentlig person. Nogle gange vælger jeg at gå i skumringen. Så kan jeg godt gå ud mod Egå langs vandet. Jeg tænker ofte på, hvor mange huse jeg har været inde i. På de mange glæder og sorger, som jo på en måde følger mig på vejene og langs vandet.

Jeg hører - sjovt nok - til dem der elsker at høre kirkeklokker. Jeg synes det giver et sted ånd. For lyden af klokkerne vidner om, at der er et sted, hvor vi alle kan komme med det værste og det bedste, og dele grundvilkår. Jeg elsker juleaften, når folk strømmer til kirke. Jeg ser det som en stor gave at forkynde så glædeligt et budskab, for dem der bor her. I kirken handler det om det vi er fælles om, ikke om det som adskiller os. Det kan jeg godt lide.

Personligt håber jeg, at jeg bliver ved med at være præst i rigtig lang tid.

Hvis jeg skal fortælle lidt om, hvad jeg drømmer om - både for mig selv og for Risskov:
Personligt håber jeg, at jeg bliver ved med at være præst i rigtig lang tid, og at jeg kan blive ved med at have inspiration, liv og energi til at kunne lytte og give noget igen. At jeg vedvarende kan lytte og mærke glæden og lidenskaben, og se livet her som en gave. Jeg håber også, at have selvindsigt til at se, når det er tiden, at jeg skal stoppe som præst her. Som præst vil man altid være den der kommer udefra, og den der må forlade stedet igen. Det er et vilkår og det er også en frihed. Jeg ved ikke helt, om jeg skelner mellem at være præst i Risskov og at være borger i Risskov, det gør jeg nok – og så alligevel ikke.

For Risskov håber jeg, at mange forskellige mennesker vedvarende må bo her. At de dyre huspriser ikke står i vejen for mangfoldigheden og rummeligheden. At vi ikke må lukke os som en ghetto omkring os selv. Vi har ansvar for at undgå ensretning, og vi har som privilegerede samfundsborgere et ansvar for det samfund, vi er en del af. Jeg håber mange forskellige mennesker kommer hertil, de skæve og de skøre kugler, de innovative og de der laver noget med hænderne, akademikere, kunstnere og dem der har en god ide, og dem der bidrager socialt i det her samfund.
Og så håber jeg, at Risskov ér og forbliver et sted, hvor vi lever, ånder og er, og at her er fællesskab.
Jeg håber, at det ikke bliver en by, hvor man tager hjem for at gå ind og lukke sig om sit eget, når man har været på arbejde.
Og så håber jeg, vi bliver ved med at hilse på hinanden og smile til hinanden - måske henvende os - når vi går forbi hinanden.

Kirken forandrer sig også med tiden. Men budskabet er det samme. Evangeliet og ritualerne. Det har vi mere brug for end nogensinde, tror jeg. Men vi er nødt til at åbne os mod de forandringer der sker i samfundet. Vi er nødt til at imødekomme det, som de mennesker, der kommer i kirken, ønsker. Gud er den samme. Men den måde vi taler om Gud på, er en anden end da min morfar var præst. Og de der bor i Risskov vil rigtig gerne tale om de store spørgsmål.

Jeg ser på en gang kirken som kulturbevarende, som det uforanderlige midt i en foranderlig verden og som det sted, hvor vi kan komme med alt det som er foranderligt og forgængeligt. Eller som det nådefulde i en nådesløs verden. Man kan sige ånden og det etiske ind i en verden, hvor resultater og excel-ark og penge - og det man kan veje og måle - fylder så alt for meget.
F.eks. kommer her mere end 100 konfirmander om året. I kirken møder de en tilværelses-tydning, der ikke handler om hvem der er bedst og mest. Her er vi lige, om vi er hjemløs eller dronning. Her får de det etiske og religiøse med som en mulighed i tilværelsen. Også det er Risskov.

For mig er hospitalet og parken en stor del af stedets historie. Hvor vil jeg savne dét, som det sted bidrog med; ligesom jeg vil savne de patienter, som kom til gudstjenesterne.
Mine kolleger og jeg har hvert eneste år til jul haft årets konfirmander med over at synge rundt på afdelingerne på hospitalet. Det har været en tradition, længe før vi kom hertil. Det er vigtigt at blive mindet om – også når man er 13-14 år

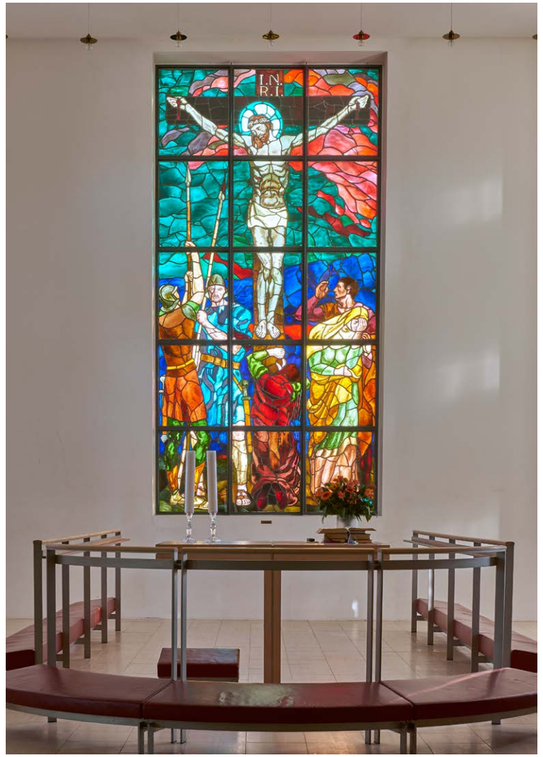

- at vi er nødvendige for hinanden alle sammen. Det var også en måde at lære de unge om, at vi alle kan få brug for hjælp. Ikke kun hvis man bliver fysisk syg, men også som psykisk syg. Det har været vigtigt for os, at vise konfirmanderne, at det ikke er underligt at være psykisk syg, og at hjælpsomhed og gensidighed er lige så vigtigt her. Det, at alle kan bidrage til en god stemning og at en god stemning også kan være alvorlig og indeholde sorg. Også det er jo ånd, og ånd er fællesskab. Det er jo også det denne bog handler om, forstår jeg.

Risskov er på mange måder en lille landsby, fordi den er jo ikke er en del af Aarhus Midtby, og alligevel er det heller ikke en rigtig forstad. Den er sin egnen verden. Skoven er mellem os og midtbyen; havnen er mellem os og midtbyen, og det har betydning. Der er langt nok til byen til at vi selv opfinder noget her. Skaber et miljø. Dvs. vi laver nogle ting, skaber et offentligt rum, som vi mødes i, og arrangerer kulturelle arrangementer som betyder at vores børn vokser op her og ikke i Aarhus. Engang var Risskov et sommerhusområde, forblæst, med cykelbane og skydebane, et sted hvor de færreste ville bo hele året. Men så opstod rundt om hospitalet huse, og Clausen byggede sin villa til familien. Det blev siden til Risskov Kirke, og så kunne klokkerne ringe, og samle dem der boede i Risskov. På den måde er Risskov i mands minde gået fra feriested langt fra byen til attraktivt boligområde.

Foto: Aage Lund, Risskov

Jeg handler overvejende her på stedet, og jeg går som regel. For mig betyder det at gå at bevæge mig. Både fysisk og mentalt. Jeg kan lide at hilse på mennesker, som bor her. Mine børn synes, det kan være irriterende, for det tager meget lang tid at komme fra a til b, fordi jeg kender mange. Det er altså både godt og besværligt, fordi det ofte tager lang tid at handle. Det tager meget lang tid. Min mand er meget tålmodig, synes jeg. Jeg ser det som en stor rigdom, og jeg synes også, det er vigtigt at have det med, at det har en betydning, at man, ikke mindst som præst, møder de mennesker, som bor her. Af og til går jeg ned på Emmerys og drikker en kop kaffe. Nogle har arbejde med derned. Jeg har set at mødre efter babysalmesang i kirken mødes der. Jeg kan godt lide at det er et sted hvor man kan komme alene. Vi har også her et offentligt rum, hvor man kan gå hen og nyde at sidde ved siden af - eller falde i snak - med andre. Jeg kunne ønske, at Risskov bliver endnu mere et sted, hvor vi er gode til at gå "ned på den lokale". Det hænder også vi spiser på Bistroen.

> **Risskov er på mange måder en lille landsby**

Jeg kunne ikke bo inde midt i landet. For mig er havet simpelthen det sted, hvor jeg bliver mindet om, at vi er på gennemrejse, og at vi er én del af noget, der er større end os. F.eks. når bølgerne fra Molslinien ruller ind med stor kraft, og tidevandet stiger og falder.
Vandet er bevægeligt, og her hos os forenes natur og kultur ved vandet, med udsigt til de imposante kraner og huse på Århus Ø. Vi bygger en halvø ude i havet, og laver en hel ny bydel. Menneskets magt mod naturens kraft. Det er på en gang et smukt og foruroligende billede. Så vi altså her, er en del af både kultur og natur på en gang. Det er godt dagligt at blive mindet om. Vores muligheder og vores begrænsninger. Livets gave og livets ansvar og opgave. Kultur og natur er så tæt forbundne i Risskov. Det gør, at man bliver mindet om to meget væsentlige sider af tilværelsen. Man kan gå i gummistøvler og blive blæst igennem om formiddagen, og om eftermiddagen være på Aros, værtshus eller i Domkirken

Hvad elsker du ved dit kvarter?
Jeg elsker netop dette: Natur og kultur. Mennesker og stilhed. Det åbne og det lukkede. Det at smide mig i bølgerne, at gå en lang tur langs stranden og 12 minutter efter være "indenfor voldene" i latinerkvarteret. Vi har både skov og vand og by. Det elsker jeg ved mit kvarter.

Martin Busk:

"Hvis Aarhus er "Smilets By", er Risskov "Nærværets By". Du har nærhed og nærvær på vejene – og storhed ved vandet.

MARTIN BUSK

Direktør og medejer af ejendomsudviklingsfirmaet Bricks, 46 år - født og opvokset i Risskov, har boet her altid bortset fra et par korte afstikkere til Aarhus.

Det var et naturligt valg at vende tilbage til Risskov, da vi skulle have børn. Min hustru er også fra Risskov, og min familie bor her. Gamle skolekammerater er flyttet tilbage – og jeg har svært ved at se mig selv ikke bo i Risskov.

Hvad er det særlige ved Risskov?
Området har ikke forandret sig synderligt. Og hvis Aarhus er "Smilets By", er Risskov "Nærværets By". Du har nærhed og nærvær på vejene – og storhed ved vandet. Du kan gå til alt – og du kan ikke gå tre skridt uden at møde nogen, du kender. Det er et sted, hvor man aldrig keder sig. Der er cafeer, hallen, veje med vidt forskellige udtryk, stranden, vandet.

Du og dit firma har sat og vil sætte præg på Risskov – renovering af dele af Haldruphygningen, planer om cafe, restaurant og en udvidelse af Bellevuehallen. Hvad driver dig?
Vi skal komme hinanden ved! Vi skal have steder, hvor vi kan mødes. Jeg er optaget af, at tingene skal være for alle – og af at levere noget tilbage, der er bedre end det, jeg fik. Det kan en udvidelse af Bellevuehallen bidrage til. Jeg har en vision om et byggeri, der favner alle – skaber mødesteder for ældre, for voksne, for unge, for børn og gerne i et samspil. Og så er det vigtigt for mig, at der er en dialog om det, der sker, så alle tager del og tager ansvar. Nye tiltag skal være noget, man gør i fællesskab. Det betyder meget, så passer man også bedre på tingene.

Er der et sted, der betyder noget særligt for dig?
Der er mange steder, for det er et kæmpe privilegium at bo i Risskov, men især Ndr. Strandvej er en fantastisk vej, der godt kan blive endnu mere fantastisk – give endnu flere oplevelser. Tidligere var den en aktiv forretningsgade, det kan den blive igen med butikker, der supplerer hinanden. Hallen er et centralt mødested – gåturen langs vandet er også altid noget næsten magisk .

Jeg kan godt savne mødesteder i Risskov, især for de unge, det kunne være en skaterbane eller et aktivitetsområde f.eks. Og at

vi får sat en dæmper på den somme tider alt for hurtige trafik - at vi får mere, der er dekorativt at se på – og at vi prioriterer det grønne.

Hvordan ser du Risskov om f.eks. ti år?
Der er flere cafeer, restauranter, et fødevaremarked. Der kommer beboere fra Aarhus N og især fra Aarhus Ø for at bruge tilbuddene på Ndr. Strandvej. Jeg vil gerne have en bro f.eks. en drejebro over indsejlingen til lystbådehavnen, så man kan gå og cykle det korte stykke ud til Risskov, der er lige så tæt på Aarhus Ø som midtbyen.

Det massive antal boliger som er på vej, i hele nærområdet, får stor betydning fremover. Vi bor i et gennemsnitligt dyrt område, og det vil det altid være, men heldigvis flytter nye børnefamilier og førstegangskøbere stadig til området. Og det er i den grad mit håb, at vi bevarer områdets mangfoldighed og husker, at Risskov er andet end vejene ned til vandet. Jeg håber, det er et område, hvor man hele tiden "finder på", og hvor egoismen ikke tager over.

Hvornår har du Risskov i hjertet?
Det mærker jeg, hver gang jeg er på vej hjem og drejer til højre på Grenåvej ad Asylvej. Jeg holder så utroligt meget af det her område og af dem, der vil være med til at værne om det.

Foto: Steen Djervad

ERIK KJÆR, maskinarbejder

Jeg bor på Adelvej 35, 3 huse fra vandet. Jeg flyttede med mine forældre til Risskov i '64. Først til Egelundsvej og i '71 til Stenkløvervej

Efter jeg var blevet udlært som maskinarbejder på AMC Aarhus Maskin Compagni (på havnen, lige over for Katedralskolen), købte jeg i '72 sammen med Eva, et af de karakteristiske rødstenshuse fra 1930 på Enebærvej, mere præcist nr. 17.
Da vi havde fået det første barn, gik turene med barnevogn ofte langs stranden, og vi talte om, hvor herligt det kunne være at bo på "Vandsiden".

Da den fælles årsindkomst havde rundet kr. 100.000, så vi os om efter et større hus - og det skulle være ved vandet!
Her fandt vi i '75 huset på Adelvej til svimlende kr. 470.000. Siden er der brugt et par mio til forbedringer og vedligeholdelse.

Det var allerede den gang attraktivt at bo ved vandet, og cykelturen ind til arbejdspladsen ved havnen var en daglig fornøjelse.
Allerede fra barndommen var Badeanstalten og skoven en yndet legeplads.

-Nærheden til vandet er vigtig for mig. Jeg har sejlet , badet og fisket.

Det var min mor, der i mejeriet på Ndr. Strandvej - i det hvide hus med de 3 buer - havde hørt at der blev et hus til salg.
-Kvinder snakker jo, og det er somme tider en rigtig god ting... Vi købte huset i løbet af en weekend og fik kr. 20.000 i afslag - når der nu ikke skulle være "åbent hus".

Det var dejlig tæt på skolen, og vores yngste datter har været spejder og roet kajak. Vi har haft så fantastisk let til alting. Den ældste har surfet og badet og vi har haft sejljolle. -Fisket fra stranden og lagt fiskenet ud.

-Dengang legede børnene på vejen og på stranden. I dag ser man ikke børnene - de går til sport og sidder ved deres skærme…

Som unge gik vi ikke så meget i byen. Der var godt nok en danserestaurant på Åkrogen, men skulle vi i byen, så var det på Tagskægget i Klostergade.
Da vi havde hund kom jeg meget rundt på alle vejene og i skoven. Der lærte jeg alle vejnavnene at kende, og fulgte godt med i udviklingen.

Det er værd at bemærke at i '75 på Adelvej var halvdelen sommerhuse. Nu er der reelt kun eet tilbage.
Der var mere fællesskab på vejen i gamle dage, det har nok at gøre med de mange tilflyttere. De unge der flytter ind har jo travlt med arbejde og børn, så det er helt naturligt, at der ikke er tid til det store samvær.

Vi har det fint sammen på vejen, men på en anden måde end tidligere.
Vi har haft meget samvær omkring diget. I gamle dage var Adelvej en grusvej og diget var i en ynkelig stand og blev ofte oversvømmet.

”Vi har det fint sammen på vejen, men på en anden måde end tidligere.

Først blev der smidt stabil-grus på diget, det hjalp dog ikke længe.
Men så gik Adelvej, Aage Bergs Vej og Strandborgvej sammen om at få lavet et rigtigt dige. Vi havde Kystinspektoratet til at lave en beskrivelse af diget, og vi valgte den bedste, men også den dyreste løsning. Alene Adelvejs andel blev kr. 195.883,20. Og det var i 1986!

Til erstatning for den støvede grusvej, fik vi for 11 år siden fast belægning på vejen.

Jeg har været med i vejforeningen som kasserer og med i arbejsgruppen omkring etablering af diget. Det var en kamp at få alle til at betale de ca. kr. 5.000 pr. hus det kostede - men så blev det også lavet rigtigt. Nogle af beboerne der boede længst væk fra diget, ville kun betale det halve.

Kommunen, der har en fjerdedel af diget langs Bellevue Strand, burde gå sammen med beboerne og vedligeholde diget i fællesskab.

Jeg synes Risskov har mistet noget af sin charme. Nok er det stadig en “badeby”, men trafikken og de mange parkerede biler på Ndr. Strandvej er ikke særligt charmerende…
Vi kommer ikke meget ind til Aarhus, når vi skal handle er det lokalt, Vericentret og måske Storcenter Nord.

Det er dejligt med de mange små butikker , men landsbypræget man havde tidligere, er selvfølgelig væk. Købe æg hos Købmand Spliid, mælk i mejeriet, repareret sko ved skomageren, hente sand ved vognmanden på Stenkløvervej osv., det er ikke muligt længere.

SØREN SCHØDT
Administrativ leder i Bellevuehallerne

Søren, der i dag er 53 år, bor i inspektørboligen, som hører til Bellevuehallerne, hvor han har boet siden 2013. Tidligere boede han på Østre Strandallé og herefter på Julsøvej. Siden 1995 har han boet i Risskov. Inden da tilbragte han tiden i Århus, København og er opvokset i Hammel
Søren har været håndboldformand i 8 år i VRI, og har siddet i Bellevuehallernes bestyrelse og fik senere tilbuddet om det overordnede ansvar som administrativ leder i 2012. I dag er der 2200 medlemmer af VRI, som er den største lejer af hallens faciliteter, og derfor også er dem, personalet primært servicerer.

Der er personale på hallerne fra kl. 06 morgen til ca. 23 aften. Selv om Søren har personale til mange af de daglige opgaver, fylder arbejdet selvfølgelig meget og dermed også den tid, han tilbringer på stedet.

-Jeg trives i jobbet i Bellevuehallerne, og da jeg møder folk i deres fritid, betyder det, at det stort set kun er medlemmer og andre brugeres positive tilgang, der vises. Det er et job med en stor berøringsflade til Risskovborgerne, så der bliver hilst meget, når jeg bevæger mig rundt i Risskov, og det passer mig fint.

Risskov er for Søren som en landsby, selv om vi er en del af Århus.
-I Risskov har vi et naturligt strøg på Nordre Strandvej, der forbinder området, og som har de fleste af de daglige butikker, vi har brug for. Bebyggelsen er overvejende lav, så det betyder også noget for præget af landsby, da der så ikke er så mange beboere.

I fritiden bruger Søren strand og skov - og de lokale butikker. Hvis man ønsker lokale butikker, som han siger, bliver man nødt til at bruge dem.

-Det at bo så tæt på vandet betyder nok mest emotionelt. Vi bruger ikke vandet til at bade i. Vi har sommerhus i Blokhus og det er noget helt andet – det er mere råt. Dér bader vi - måske fordi det er dér, vi tilbringer vores fritid – weekender og ferier. Men det, at vi her i Risskov har fornemmelsen af vandet, både vind-, vejr- og lugtmæssigt, betyder, at vi ikke altid behøver at gå derned. Det handler lige så meget om at vide, det er der. Fornemmelsen af at det giver luft og udsyn - det er dejligt. Jeg er vokset op i Hammel, og der har man Frijsenborgskovene, men når vi skulle til vandet kørte vi herud – og her møder man jo også folk.

-Skoven får vi nok brugt for lidt, det ligger mere til højrebenet at gå til vandet – det er der jo med det samme, når man bor så tæt på.
-Hvad der karakteriserer vores kvarter? Nu bor jeg jo på Ndr Strandvej: Så hvis vi går tilbage til landsbyen, er vi jo selvforsynende med stort set alt med de butikker, der er i området. Ganske vist kan noget af varesortimentet være lidt begrænset, men man kan få de fleste fødevarer på Ndr. Strandvej. Det kan jo betyde, at man faktisk ikke kommer ud over landsbyens grænser.

-Det er som om centrum af Risskov er kommet nærmere på lyskrydset Vestre Strandalle og Ndr. Strandvej end det var før, efter der er kommet flere restauranter og bagerbutikker, synes jeg. Når der nu bliver bygget både her på hjørnet ved Bellevuehallerne og på det modsatte hjørne ved Ottoline, bliver det nok endnu tydeligere. Det betyder noget for fornemmelsen af et mere bypræget landsbysamfund.

-I forhold til for 23 år siden da jeg flyttede hertil, er der de sidste år sket en positiv udvikling både med ejendommene og de folk, der bor her. Der bor så mange driftige mennesker her, som deltager i udviklingen af området. Det er ikke så landligt, hvis man kan sige det...

-Der er kommet mere trafik efter at tømmergården er blevet lavet til dagligvarebutikker. Jeg er helt sikker på, at det har givet et løft, dvs mere handel, til de øvrige butikker, forstået på den måde, at man ikke kører uden for området og handler - men bliver her. Hvis en landsby pludselig mister en detailhandel, supermarked, eller hvad det måtte være, så mærker tøjbutikker det også, og så begynder de at lukke én efter én.
Vi oplever udvikling og ikke afvikling.
-Til gengæld er vi sluppet for genvejstrafikken, efter at man hævede Grenåvej over banen, og det har givet noget mere ro på Ndr. strandvej. Tidligere var der mange, der drejede af fra Grenåvej og tog Ndr. Strandvej som en hurtigere genvej til Århus. Så det er dejligt at være sluppet for .

”
Det er et område, der er præget af nogle ressourcestærke og parate beboere.

-Det er ikke fordi, jeg tænker så meget over, at jeg bor i Risskov. De fleste af mine venner bor her, eller kommer herfra. Når jeg siger landsby, så mener jeg det er den tætteste betegnelse for et område, hvor alle kender hinanden. Hvis du bor i en lejlighed inde i byen, får du ikke på samme måde et netværk - du er alene og dér kommer medlemmerne af den nærmeste sportsklub fra et meget større område.
Her i Risskov er det alle dem, det har gået i skole her og som kender hinanden fra skolen. De går til sport i VRI og lærer de andre fra den anden skole at kende, og det følger dem hele vejen op. Det er overskueligt og nært.
Landsbyfornemmelsen, hvor de fleste ved, hvem hinanden er, tror jeg er større her end andre steder. Man møder folk, når man handler og får en lille snak. Mange af de handlende bor også her i Risskov. Det giver også noget særligt.

Hvilke steder er specielle for dig her i Risskov?
-Det er jo klart Bellevuehallerne. Jeg har haft tre børn, der har dyrket meget idræt her, og nu er det så også en stor del af mit liv qua mit arbejde. Men også vandet. Der er jo ikke noget sted, der har sådan nogle fodboldbaner, som vi har: Så snart du runder hjørnet ved hallerne, kan du se det - vandet, og så spiller du fodbold lige ved siden af det. Altså masser af unge spiller fodbold her om sommeren og går så ned og tager en dukkert. Når vi har håndboldskole og fodboldskole er det en del oplevelsen - at bruge vandet.

Hvad har du af gode oplevelser i Risskov/fællesskaber?
-Jeg var den, der startede risskovfesten, dengang jeg var håndboldformand, og vi havde 3-4 fester. Nu er der så nye folk, der tager teten, og de er lidt flere til at drive det. Formålet er stadig at støtte håndboldafdelingen, og det er godt med gode lokale kræfter.
Det særlige ved initiativet er, at rigtig mange er født her, så har de været væk for at tage en uddannelse og er vendt tilbage med familie. Der er også rigtig mange, der er vokset op i Risskov og som er blevet her. Så der opstod sådan en eufori omkring mødet med dem, man ikke havde set i mange år. Det er de fester gode til, og så har det ligesom to formål: dels selve festen, men også håndboldafdelingen, der tilbyder et fællesskab, så hvis ikke du har noget, så kan du måske finde det i håndbold.

-Et andet fællesskab jeg har, stammer fra vores børn, der alle var en del af årgang 93 i håndbold. Vi er 8, der stadig mødes, og vi mødtes i sin tid omkring vores børns sport. Vi mødes 4-5 gange om året, og nogle af dem er så blevet mine venner.

-Risskov er et dejligt sted. Det er et område, der er præget af nogle ressourcestærke og parate beboere. Det er et lokalsamfund med skoler, sport og et trygt sted at være, hvor du har nem adgang til by, vand og skov. Det tager 15 minutter at cykle ind til Århus langs vandet. Så du er tæt på og alligevel væk fra støj og larm.

-Fremtiden for Risskov vil for mig være, at få udbygget den måde hallerne fungerer på, mere i retning af et forsamlingshus, et multihus.
Vi bruger lokalerne til udlejning til grundejerforeninger og forældrearrangementer, men det kunne eksempelvis udvikles med noget i retning af det, der er skitseret i det prospekt, der inviterer til håndboldfesten her i foråret 2019.
Der mangler noget for de unge, så som lokaler til e-sport, børne-/ungecafe, hvor de unge kan samles. Vi har ikke kontakt med disse unge, for vi har ikke plads til dem. Løbeklubber, cykelklubber, sygrupper, læseklubber, mødregrupper. Det er ligesom ønskerne, der afgør, hvad huset skal rumme. Foredragsklub, ja der er i princippet ingen begrænsninger. Kunstudstillinger med lokale kunstnere, som fx "Sysselmessen".

-Sportsaktiviteterne begrænser mulighederne for en videreudvikling af tanken henimod et fælleshus, med muligheder for ældre, så de får mulighed for at samles om andet end gymnastik. Hvis ikke man er en del af det, der foregår på fx Fortegården og Hørgården, så mangler man jo et sted at mødes om eksempelvis en forening eller forsamling i området, der ikke er en del af de etablerede foreninger.
-Lige nu får vi lokalerne oven på foyeren til rådighed, da SFO'en "Hollywood" flytter op på Risskov Skole. Så vi har planer om at lave en børnehave, en idræts-, sports-, bevægelsesbørnehave. Det ligger jo lige til højrebenet for os, så vi kan bruge vores faciliteter. Men det kan også være en del af et sådant fælleshus.

-Mange tanker og ideer er på banen, så ja, jeg har Risskov i hjertet, slutter Søren Schødt.

Skt Hans fanget af Erik Weibel

MIA HØJ BREDAL, (til venstre på billedet) seniormanager for planlægning i Arla, 31 år – har boet i Risskov som barn og ung og vendte tilbage i 2014.

LINEA SANDFELD BLICHERT-REFSGAARD, læge ph.d- studerende, 31 år – har boet i Risskov som barn og ung og vendte tilbage i 2013. Det er Linea til venstre.

Hvorfor flyttede I "hjem" til Risskov?
Linea: En blanding af praktik og lyst. Vi har en travl hverdag med to børn, og så er det rart, at mine forældre bor i nærheden. Men det er jo også et lækkert område og tæt på vandet. Det trak også min mand med, han er sømand. Og jeg har altid vidst, jeg gerne ville tilbage. Jeg havde en god barndom her – det vil jeg godt videre til mine børn.
Mia: Risskov er tæt på Aarhus by. Det er stort at flytte fra lejlighed i byen og i hus, så det skal helst være tæt på byen, hvor man nemt kan komme ind til vennerne der.

Linea: Vi har prioriteret området som det vigtigste og valgt et måske mindre attraktivt hus.

Mia: Her er et godt miljø for børnefamilier med strand, legeplads og med skoven til løbeture. Og Risskov er tæt på mange arbejdspladser og har god infrastruktur med motorvejen tæt på.
I bor på henholdsvis Nellikevej og Bellisvej, hvorfor lige der?
Begge: Vejene ligger yderst centralt i området med Ndr Strandvej som en overskuelig hovedåre. Det er tæt på butikker, så vi ikke behøver tage ind til Aarhus.
Vi bor begge i et opbygget kvarter med høje træer og huse med vidt forskellige udtryk, vi har kort til hallen, så børnene selv engang kan gå dertil.
Mia: Her er en ro, man føler sig tryg.
Linea: Vi kan se solopgangen fra huset – og se strålerne fra solen, når den går ned. Det er da fantastisk.

”

Jeg har altid vidst, jeg gerne ville tilbage. Jeg havde en god barndom her – det vil jeg godt give videre til mine børn.

Hvordan oplever I Risskov generelt?
Linea: Jeg følte mig hjemme igen, da jeg flyttede tilbage. Det er hyggeligt at møde folk, man kender fra, da man var barn.
Mia: Og det er også hyggeligt at møde gamle kammerater, der også er flyttet tilbage. Området er homogent, men med plads til forskellighed.

Linea: Der er læger i området, det betyder meget, når man har små børn
Mia: Her er byliv men på en afslappet måde. Risskov kan stå alene, man behøver ikke tage andre steder her for at få hverdagen til at fungere.
Linea: En velfungerende hal og en skole betyder meget. Vi har selv brugt hallen en del som børn og der er en god stemning og atmosfære, som vores børn også skal være en del af.
Mia: Vandet betyder meget. Både åen, hvor vi kan fodre ænder, og stranden, hvor man kan sidde på en bænk og kigge på det rolige liv på Mols og det pulserende liv inde i Aarhus.

Hvordan oplever I fællesskabet i området:
Mia: Der er en frivillighed omkring hallen, en god atmosfære, når man er der. Og så er der jo Sankt Hans-bålene på stranden.
Linea: Fællesskabet mærker man bl.a., fordi man møder sine venner og bekendte både i institutionen, på legepladsen ved Bellevue, på gåtur i skoven, i hallen om lørdagen og i kirken til særlige begivenheder og arrangementer. Vi har alle rammer herude til at skabe fællesskab.

Hvad savner I i Risskov?
Begge: En skøjtebane og grønne områder og oaser, der ikke lige er relateret til stranden.

Hvad håber I for Risskov i fremtiden?
Begge: Vi håber, det forbliver en blandet kvarter med store og små, gamle og nye huse. At man prioriterer at fastholde området med det udtryk, det har i dag. Området er inde i en god udvikling med cafeer og butikker.

Hvornår har I Risskov i hjertet?
Mia: Når jeg er langt væk og oplever nye steder, tænker jeg på Risskov – og så mærker jeg Risskov i hjertet. Der er mange ting, man tager for givet uden at huske at tænke på, hvor privilegerede vi er her.
Linea: Vi boede et halvt år i USA – så tænker man meget på, hvor fantastisk et område, Risskov er. For vi bor et fedt sted og skal huske, at vi bare kan sætte børnene i cykelvognen og tage rundt i kvarteret og til stranden.
Mia: Også tanken om, at her bor familier i flere generationer. Min morfar og mormor fik bygget deres sommerhus om til et helårshus – jeg elsker at gå langs vandet og tænke på det.

ESP
97
SWE
21

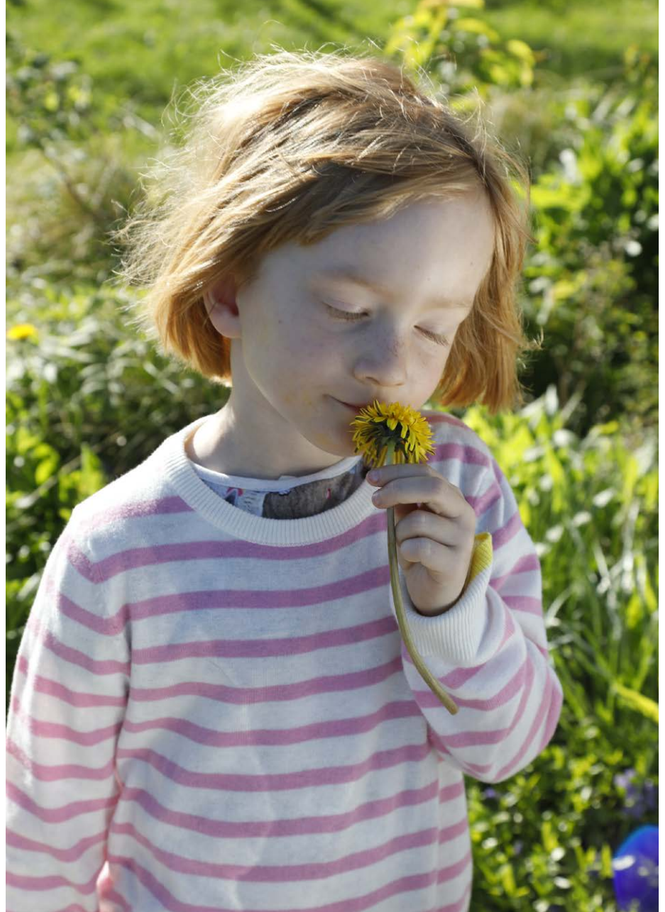

ALLE SKAL
VÆRE SØDE
JESUS!
Opklæbning forbudt

RIIS
SKOV

I 43 år havde Freddie Schou og hustruen fotoforretning på Ndr. Strandvej 42. Han havde overtaget faderens træskofabrik, hvor der havde været 10-15 ansatte. Det var dengang Risskovs største arbejdsplads.

Slagter Skov blev til Mrs. Bridges på Ndr. Strandvej 44, i dag en del af arkitekterne Gandrup, Krabbe & Vang

MAGNE SØNDERGAARD IVERSEN

Skoleelev, 11 år - har boet i Risskov, siden han var et år.

Jeg går i 5. klasse på Strandskolen. Mit bedste fag er natur- og teknologi, det kan jeg godt lide, for der skal man fremlægge. Jeg har f.eks. fortalt om jordskælv, dem er der 55 af om dagen. Efter skole spiller jeg meget Fortnite (videospil) med mine venner. Jeg er også på instagram og bruger snapchat.

Hvordan er det at bo i Risskov?
Det er dejligt, for der er en blanding af huse, natur og butikker, og husene er meget forskellige. Jeg synes, det er godt, der ikke er højhuse – de kan ødelægge stemningen. Med højhuse bliver det mere by-by og ikke hyggelig by.
Risskov er også et roligt sted, og der er ikke så mange mennesker. Det kan man se, når man rejser til steder, hvor der er andre kulturer, anderledes huse og flere mennesker. Så Risskov er et særligt sted.
Det ligger også centralt i forhold til Aarhus, så det er nemt at komme ind til Aarhus. Man kan bare cykle langs vandet, og det gør vi tit.

> **Med højhuse bliver det mere by-by og ikke hyggelig by...**

Er der steder eller områder, du især godt kan lide?
Jeg kan godt lide at komme på Emmerys og få varm chokolade og toast. Det er også rart at gå tur i skoven med min mor, og om sommeren går jeg til stranden med mit body surfboard, så jeg kan ligge på vandet, det er sjovt. Om vinteren er det bedste kælkebakken.

Er der andet, det gør Risskov speciel?
Ja, der er gode miljøvilkår. Der ligger ikke så meget skrald på vejene, og vandet er varmere end i Kattegat, men så er vandet i Kattegat renere.

Hvad savner du i Risskov?
Mere sne om vinteren!!

Hvordan håber du, Risskov ser ud i fremtiden?
Jeg håber meget, det ser ud som i dag. Men der kommer nok flere bygninger, og det er ikke godt, men jo rart for dem, der flytter ind der.

Vil du sige, du har Risskov i hjertet?
Jeg håber, jeg altid vil tænke på Risskov som et dejligt sted, også når jeg som voksen tænker tilbage. Og jeg vil gerne bo i Risskov, når jeg bliver voksen, men det er der jo længe til.
Ja, jeg synes, jeg har Risskov i hjertet, for jeg har jo boet her, så længe jeg kan huske.

Foto: Steen Djervad

Nærbanen der blev anlagt i 1876

Letbanen, i dag elektrificeret

Steen Djervad: Egå Engsø

Thorkild og Edny Simonsen

THORKILD SIMONSEN

-tidligere borgmester, indenrigsminister, 92 år - har boet i Risskov siden 2002.

Du boede i mange år i Aarhus C. Hvorfor flyttede I til Risskov?
Forklaringen er, at vi boede i et hus med flere etager og ville have et et-planhus. Det skulle have en god beliggenhed, en rimelig pris og ikke stå foran en renovering - og så måtte der gerne være naboer både overfor og ved siden af. Vi så på mange huse, og huset, vi nu bor i, opfyldte alle kriterier.

Hvordan oplever du vejen, I bor på?
Det er et godt villakvarter, og vi har et fint naboskab. Det er en hyggelig vej, lidt som at bo på landet, fordi vejen er en af de få grusveje, der er tilbage i Risskov.

Hvad var dit kendskab til Risskov, før I flyttede hertil?
Jeg cyklede rundt som malersvend i området i årene 1946 og '47. Min malermesters firma hed Kruse og Søn og var et fint firma i Aarhus, der havde store kunder. Kunderne havde typisk en lejlighed i byen og store sommerhuse på Fedet, som jeg var med til at male. Det var huse på f.eks. Åge Bergsvej, Elbækvej, Prins Knudsvej osv., men de er alle sammen væk nu. Jeg kan huske, jeg syntes, det var dejligt at komme herud. Der var en ro - det kunne godt være lidt uroligt i Aarhus i årene lige efter krigen, og det var som at komme til et andet land at cykle herud - mere afslappet. Og på den måde lærte jeg Risskov bedre at kende end de øvrige forstæder.

Jeg cyklede rundt som malersvend i området i årene 1946 og 47. Jeg kan huske, jeg synes, det var dejlig at komme herud. Der var en ro - det kunne godt være lidt uroligt i Aarhus i årene lige efter krigen

Jeg kan i mine gamle notater se, at jeg fik 3 kroner i timen, måske 3,25 hvis jeg havde en god akkord.
Og senere først som formand for lærerforeningen og som politiker kom jeg meget rundt på skolerne og lærte også Risskov Skole at kende og kun for det gode, så det var ikke svært at vælge Risskov til.

Hvordan bruger du området?
Det bliver til lidt gåture og også ture til vandet, hvor det herudefra er fantastisk at se ind på Aarhus. Vores døtre vil gerne bruge stranden, og så betyder det, de også kommer en tur forbi os. Jeg havde engang en cykel, som jeg lånte til et barnebarn, og siden har jeg ikke set den. Det gør nu ikke så meget - en cykelhjelm klæder mig ikke.

Så jeg kan ikke prale af at være sportslig aktiv, det har for mig mest handlet om at få bygget nogle idrætshaller i kommunen. Dog har jeg et medlemskort, så jeg kan træne på Hørgården, det burde jeg måske bruge lidt mere. Men vi keder os ikke. Vi bliver stadig inviteret til mange kulturarrangementer inde i Aarhus.

Hvis vi kigger nogle år ud i fremtiden, hvordan ser Risskov så ud?
Det vil stadig være et meget attraktivt sted at bo. Der vil komme tættere bebyggelse, måske flere små butikker, men faren er, hvis der bliver bygget for tæt og for meget.
Hvis området overbygges, ødelægger det ideen om Risskov, hvor der er luft, vand og plads.
Og i den sammenhæng er det spændende at se, hvad der sker ved Psykiatrisk Hospital, se hvor meget nybyggeriet kommer til at fylde i forhold til de eksisterende huse.

Vil du sige, du har Risskov i hjertet?
Ja jeg har jo langsomt nærmet mig området. Flyttede som ung fra Vendsyssel til Hadsten for at gå på håndværkerskole, så videre ind til Aarhus, hvor jeg hurtigt blev indfanget af byen. Hvor vi er nu, der bliver vi. Her er god fremdrift, flere små butikker og folk herude er generelt flinke. Så jeg har efterhånden Risskov i hjertet.

Thorkild Simonsen: malersvend, skoleleder, borgmester, indenrigsminister

DORTE OLESEN, psykolog

Jeg bruger skov og strand mest, når jeg løber og sådan. Jeg løber gerne i skoven og langs stranden. Og jeg er vinterbader på Jomsborg. Der var også en overgang, hvor jeg var glad for at surfe, men nu kører jeg mere mountainbike.
Risskov er et trygt område, og det er ikke sjældent jeg løber i området om aftenen. Det var vel også på den måde jeg lærte Risskov at kende, ved at løbe i skoven bl.a.
Jeg er psykolog og boede ved studiestart et andet sted i Århus, men cyklede herud til undervisning.

Da vi fik børn besluttede vi, at her kunne være rart at bo. Her var en god skole og gode institutioner. Så vi købte et hus på Skovagervej i 2001. Det betød også noget, at børnene selv kunne gå i skole og selv komme rundt. Det har jeg været vant til at kunne i min barndom i Taulov. Det var også rart at børnene selv kunne komme til deres kammerater. Vi lærte området og dets mennesker at kende via børnene og deres klasser. Jeg valgte bla. også at være med I fritidshjemmets bestyrelse, ad den vej lærte vi også nogle at kende, og vi fandt det rart og trygt at kende børnenes kammerater og deres forældre.

Da børnene startede i skole opdagede vi, at vi der kommer udefra, så på Risskov som sådan et lille samfund.

Mange af de andre forældre havde boet her som børn, og nogle havde selv haft de lærere børnene fik. Vi har været glade for Risskov skole – og børnene har benyttet fritidshjem og dyrket deres fritidsaktiviteter i området.

De første år jeg læste - i 90'erne, - var der ikke så meget gang i området. Der var heller ikke mange butikker, f.eks havde det lille butikstorv ved Vestre Strandalle kun få butikker, der var lidt hendøende og heller ikke på Ndr. Strandvej eller andre steder i området var der meget, udover kiosken ved Hospitalet og nogle bagere. Det er noget helt andet nu.

Jeg synes, det har været dejligt at kunne gå til mit arbejde på Psykiatrisk Hospital, indtil det blev flyttet ud for nylig. Det har betydet meget for de indlagte at få nye fantastiske rammer og gode forhold på Skejby. Selvom det gamle Risskov Hospital lå smukt var forholdene ikke tidssvarende.
Jeg tænker også, at det betyder noget for et område at have sådan en stor institution. Hospitalet har præget området meget, både som man kan læse i Jens Blenstrups bog "Gud taler ud", og som beboersammensætningen bærer præg af. Her i Risskov bor mange læger og psykologer, og advokater i øvrigt.
Måske har hospitalet også medvirket til at området stadig har en smule landsbypræg, da institutionen i sig selv har været en slags landsby før i tiden. Det er spændende, hvad det kommer til at betyde for området, at det nu bliver boliger. Måske bliver området nu mere som alle andre boligområder?

Hospitalet har måske også gjort noget ved områdets karakter. Mange af de oprindelige huse er ligesom hospitalet og de engelske huse præget af en bestemt byggestil og af god kvalitet. Den byggestil er ikke så brugt mere, hvor der er kommet mange firkantede kasser til.
Det bliver også spændende at se, hvordan de nye bebyggelser kommer til at præge hospitalsparken og trykket på parken.
Parken har været et dejligt sted og et pejlemærke eller referencepunkt for mig. Den har givet området karakter med bakken og de store træer, og vi har brugt den til at gå ture, kælke og løbe i.
Nu er parken et roligt sted, men med de mange mennesker, der kommer, bliver der nok et helt andet tryk på det område.
Nu bor jeg på Solbakken i de engelske huse. Jeg valgte at blive boende i området, da jeg blev skilt. Her har børnene haft deres tilknytning til skole, til lokalmiljøet og fritidsaktiviteter, men jeg ville også gerne fortsat bo lidt tæt ved byen og så alligevel ikke inde i byen.
Fra Solbakken kan man se vandet, skoven og Samsø, så selvom jeg indimellem tænker på at flytte, så alligevel ikke.

"Djævlebakken" ved hospitalet.
Foto: Steen Djervad

POUL IB HENRIKSEN, fotograf, 82 år

Poul Ib har boet på Solmarksvej 16 siden 1975.
-Huset jeg bor i, er det centrale i mit liv. Jeg bruger ikke naturen så meget som jeg har gjort. Mine børn var glade for Risskov og jeg har gået meget med min hund.
Jeg er 82 og går ikke så langt mere. Huset jeg bor i er fra flere perioder. Hovedhuset er fra år 1900, men laden med stråtag er endnu ældre. Stuen er bygget til i 80'erne.

Oprindelig har det været et fattigt husmandssted, hvis jorder gik mellem Ndr. Strandvej og vandet og mellem Solmarksvej og Strandmarksvej. Gården hed Birkegården, og sjovt nok har den ikke givet navn til en vej, som mange af de andre gamle gårde her omkring: fx Havgården.
Husene her omkring er udstykket fra Birkegårdens jorde. Dengang var der mange sommerhuse i kvarteret.

Jeg har hovedsagelig brugt butikkerne på Trøjborg, hvor jeg har mit atelier. Butikkerne herude var ofte små og lukkede ulykkeligvis hurtigt ned igen. Det ser ud til butikkerne er mere sunde i dag, og jeg tror det hænger sammen med de to store dagligvarebutikker, REMA 1000 og NETTO, der er kommet. De har fået mere gang i "suppen". Nu kommer der endda restauranter herud! Så der er udvikling i Risskov.
Tidligere var det en soveby, hvor folk kun kom hjem efter arbejde, og var her i weekenderne. Sådan havde jeg det også selv.

Jeg fik mit atelier på Trøjborg i '71, hvor jeg har lavet reklamefoto, portræt og meget andet. Jeg boede på Trøjborg med kone og børn, indtil arkitekten Torben Rix, der boede her på vejen,

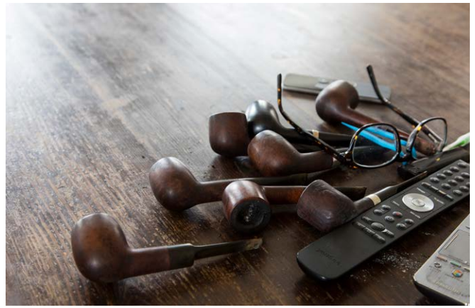

en dag fortalte, at der blev et hus til salg på Solmarksvej. Her boede "enkefrue overretssagfører" Thale. Min kone og jeg slog til med det samme, da vi så "det gamle skidt". Der var fast pris på kr. 700.000 - ikke noget at tale om!

Inden vi fik lov at skrive under, skulle fru Thale høre hvad jeg lavede. "Jeg er fotograf". "Men hvilken slags fotograf er De?" ville hun vide. "Jeg laver bl.a. portætfoto og reklamefoto". "ja for hvis de var porno-fotograf, så får de ikke lov at køber huset"! Det har jo været lige efter pornoen blev frigivet i Danmark - og det var ikke noget hun brød sig om.

Jeg har også været så heldig at rejse meget og få lejlighed til at fotografere fremmede kulturer. Jeg har netop udgivet en stor bog, med rejsebilleder fra et helt liv.

Jeg har to børn, der er vokset op i det gamle hus. De fik mig til at love, at jeg aldrig måtte sælge huset! Her var altid et rend af børn, de havde det frit og havde jo både haven og laden at lege i, og naturen omkring blev også brugt flittigt. I gamle dage - før alle udstykningerne - gik en sti fra gården ned til vandet. På begge sider af stien var der lavendel.

En vandretur i Risskov er en tur gennem mere end 100 års dansk byggeskik

4 huse nomineret i GVFs arkitekturpris 2019 i forskellige kategorier. Mange huse rives ned eller bygges om og GVF vil gerne sætte fokus på god arkitektur.

Fremtidens Risskov: Om 10, 25 og 100 år

Af Jesper Bo Jensen, ph.d., fremtidsforsker

Risskov er smørhullet ved havet. Det vil bydelen også være i fremtiden. Det er tæt på byen og havet, og der er en mindre skov i nærheden. Det tiltrækker mennesker, der gerne vil bo med familien i parcelhus, godt kan lide havet og ønsker let adgang til byen. Det koster! Og gennem årene er det kun blevet dyrere og dyrere at bo i Risskov – både på fedet, længere ud mod Åkrogen, ved havet og op mod Grenåvej. Kigger vi 10, 25 eller 100 år frem, er priserne højere og de månedlige omkostninger steget betydeligt i forhold til i dag.

Vi har siden anden verdenskrig øget vores privatforbrug med gennemsnitligt 2,6% om året, mens boligforbruget er øget med ca. 4% om året. Flere penge til bolig, og færre til mad mv. Det ser ud til at fortsætte også de kommende mange år.

Risskov har sit særpræg. Det er her, man bor i de gode villaer, mødes ved badebroen til vinterbadning, hos den gode slagter om lørdagen eller den særlige bager om søndagen. Det er her, vi ved en del om de kendte mennesker, der bor i bydelen, selv om vi ikke kender dem personligt.

Fortætning på vej

Men Risskov er også under forandring. Når huse og grunde når op i et prisleje, som almindelige, højtlønnede funktionærer ikke har råd til at betale, sker der noget med bydelen. Det skete i Hellerup i København i 1980erne – nemlig en naturlig byfortætning. Husene blev delt op i andele og to eller flere familier deler i dag haven imellem sig. Det er også på vej til Risskov.
Samtidig vil vi se en omdannelse af nogle kvarterer, hvor investorer vil opkøbe en husrække eller et større område og få bygninger opført, hvor der kan bo flere mennesker. Aarhus ønsker at vokse, og der skal være plads til flere mennesker, og det bynære er attraktivt. Så langs Grenåvej og i andre kvarterer vil større bebyggelser dukker op i de kommende år. Det betyder også, at bydelen vil huse flere mennesker om 20 og 50 år end i dag.

Letbanen og den hurtige transport både ud af byen og ind til centrum vil sætte sit præg på bydelen i mange år fremover. Når man har letbane, har man byvækst i fremtiden, og selv om mange mener, at Risskov er bygget færdigt, vil vi se rigtig mange ændringer i fremtiden. Ikke blot vil flere ældre huse blive revet ned for at bygge et nyt og større hus. Grunde vil blive delt i to og alle vil forsøge at bygge så højt som muligt af hensyn til udsigten. Det er godt for den enkelte, men ikke givetvis godt for alle.

Klimaændringer vil skabe et nyt Risskov

Klimaændringerne er kommet for at blive.
Vi ved, at den CO2, der allerede befinder sig i atmosfæren, vil få temperaturen på jorden til at stige, og selv med de bedste modeller for hurtig reaktion, vil vi stadig i år 2100 opleve en opvarmning til 2 grader mere end udgangspunktet. Derfor ændres klimaet. For Risskov betyder det mere regn, kraftigere regn og højere vandstand og sandsynligvis flere og hyppigere storme med stormflod.
Det vil føre til, at Risskov skal beskyttes bedre mod oversvømmelse ved stranden og langs Egåen. Enten sætter vi husene på stolper eller også må der skabes en bedre sikring. Det vil forandre Risskov, og den bedste mulighed er nok at skabe en ny strandpark mod øst foran den nuværende strandlinie. Så fremtidens Risskov får et ekstra led bygget på nede ved stranden. Det kunne ligne Amager Strandpark, som har været en kæmpe succes i København, hvor vi flytter sikringen ud i Aarhus bugten og skaber et nyt aktivitetsområdet langt vandet. Det vil nok ikke falde i lige god jord hos alle lodsejere – især nok ikke hos dem, der bor med grund direkte til stranden.

> **Enten sætter vi husene på stolper eller også må der skabes en bedre sikring.**

Men vandet stiger.

En såkaldt 10 års hændelse – altså en ret sandsynlig hændelse – skaber i dag en stigning i vandstanden i havet ud for Risskov på 145 cm, men vil i 2065 ifølge en rapport fra Realdania om omkostningerne ved klimaændringerne betyde stormflod op til 180 cm som 10 års hændelse og 199 cm som 50 års hændelse i 2065 altså om mindre end 50 år. I 2120 hundrede år fra i dag vil 10 års hændelsen være på 234 cm stormflods-vandstand. Så vil store dele af Risskov blive oversvømmet ved mindre stormflods-begivenheder, hvis digerne ikke forhøjes langs åen og stranden ikke sikres.

Sådanne statistikker danner baggrund for forsikringsselskabernes forsikringspræmier. Hvordan vil et forsikringsselskab se på en stor villa til 15-20 mio. kr. beliggende ved vandet fremover? Forsikring mod stormflod og oversvømmelse vil blive meget

dyr, hvis sandsynligheden for hændelsen er på et 10 års niveau. De vil forlange et hus på høje stolper eller bedre sikring af hele området for at gøre en sådan forsikring muligt at betale.

Det bliver baggrunden for den nye strandpark. Den bliver betalt af grundejerne for at sikre deres ejendom, men til gengæld bliver de nye arealer i standparken også en del af betalingen. Hvis nu for eksempel alle kan få gratis sikring mod at der opføres nogle få højhuse eller anden bebyggelse, så er det sådan Risskov strandområde vil udvikle sig. Digelaget langs Egåen får brug for lignende tiltag.

Tunnel til Skødshoved

Væksten i storbyen Aarhus påvirker også fremtiden for Risskov. Der vil komme langt flere letbanetog gennem Risskov frem-over til forstæderne på Djursland. Derfor vil vi også få brug for en tunnel til Skødshoved for at styrke oplandet til Århus. Den kommer til at gå i land omkring Åkrogen, men med lidt snilde og en boret tunnel kunne den komme op på den anden side af Grenåvej ved Egå Gymnasium og forbinde sig til Djurslandmo-torvejen nord om Egå.

Denne forbindelse vil skabe et yderst attraktivt bosætningsom-råde på Skødshoved og skabe en helt ny forstad til Århus, der ligger i samme afstand fra centrum som Skæring. Grundene ned til vandet blive eftertragtede, og vi vil se indbyggere i Risskov skifte huset i Risskov ud med at bo i Skødshoved, som de så ofte har set på fra stranden.

Risskov om hundrede år

I 2119 er Risskov stadig smørhullet ved vandet. Husene er blevet større og højere. Klimasikringen har sikret en ny og virkelig dejligt strandpark med masser af aktiviteter fra vandsport over alt anden udendørs aktiviteter. Strandparken er yderst eftertragtet af områdets beboere, og mange bruger den i løbet af en normal uge. Nye høje bebyggelser er skudt op langs Grenåvej og langs Egåen som en del af klimaværnet.
Tunnelen til Skødshoved er blevet en selvfølge, blot var den i udgangspunktet bygget for lille, så mange af de selvkørende biler og minibusser holder i digi-kø der hver morgen. Der tales om at tilføre området en højere afviklingsprioritet i det overordnede digitale trafikafviklingssystem, så antallet af auto-sejlende både til inderhavnen i Aarhus kan mindskes om morgenen.
Man taler indimellem om at finde et område, hvor man kan bevare de gamle dage i Risskov fra omkring år 2000. Men den gamle by i Aarhus har jo allerede en stor og sammensat parcel-husdel, så hvorfor skabe endnu en i Risskov? De gamle huse er få her i 2119, så måske er det fint at bevare dem. De kan jo ikke recycles som nutidens byggeri og blive til nye bebyggelser.

Klimasikring med dige og tunnel til Skødshoved. Tegninger af Steen Djervad, Risskov

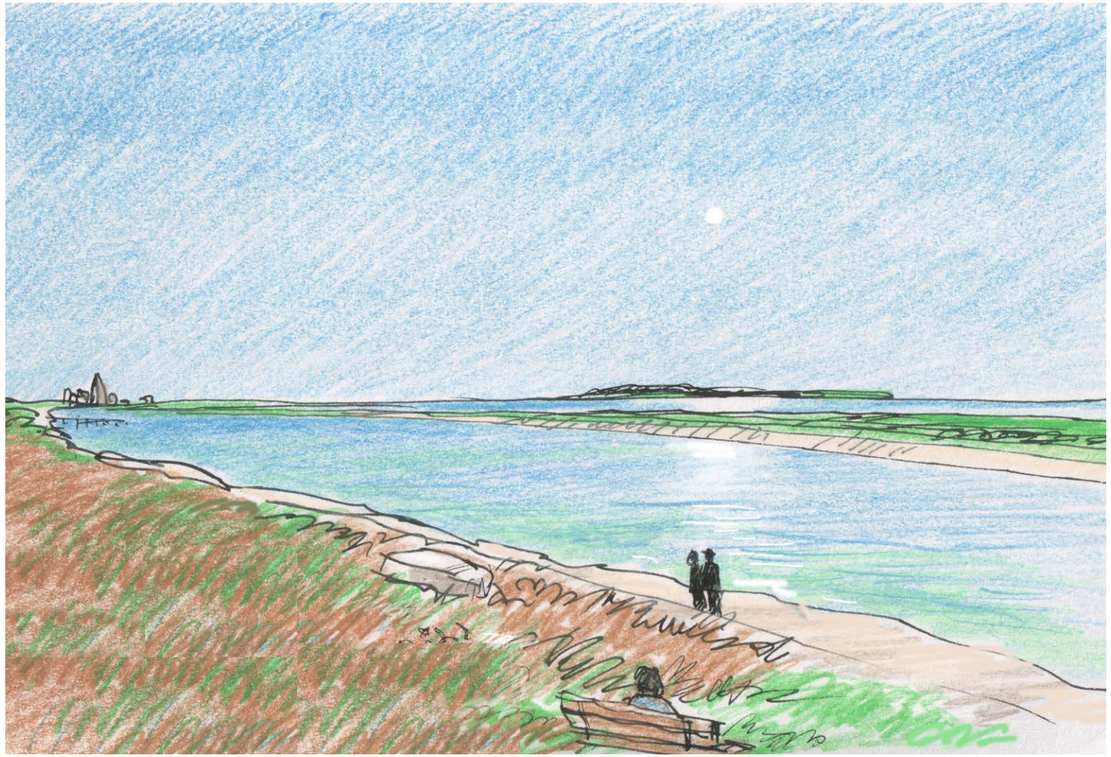

Steen Djervad: aftentur bag diget år 2100

Risskov i Hjertet er udgivet af Grundejerforeningen Vejlby Fed
i anledning af 100-året for stiftelsen i 1919.

Bagsidefoto: Steen Djervad

9 788797 003336
ISBN: 978-87-970033-3-6